



1. egz.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr 4

Wilno, 1 kwietnia 1939 r.

Rok XVI



W dniu Imienin Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego we wszystkich szkołach Okręgu odbyły się uroczystości, podczas których rozważano głębokie, w dalszą przyszłość sięgające Jego wskazania. Na str. 114 zamieszczamy przemówienie na temat „Marszałek Józef Piłsudski jako wychowawca“, wygłoszone w dniu 19 marca b. r. przez generała Wincentego Kowalskiego w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie.

U S T A W A

z dnia 23 lutego 1939 r.

o zespoleniu samorządu szkolnego z samorządem terytorialnym.

(Przedruk z Dz. U. Rz. P. z dnia 6 marca 1939 r. Nr 16, poz. 93).

Art. 1. (1). Powołuje się specjalne organy samorządu terytorialnego: komisje oświatowe oraz komitety szkolne dla współdziałania z władzami szkolnymi i dla wypełniania zadań w zakresie realizacji powszechnego nauczania i dokształcania, zakładania, utrzymywania i budowy publicznych szkół powszechnych i dokształcających oraz dla wykonywania innych prac, podejmowanych przez samorząd terytorialny w dziedzinie oświaty i kultury.

(2) Znosi się dotychczasowe organy samorządu szkolnego; zakres ich działania przechodzi na komitety szkolne i na właściwe organy samorządu terytorialnego w granicach, określonych w ustawie niniejszej.

Art. 2. Komisja oświatowa gminy wiejskiej lub miejskiej:

1) stawia wnioski do budżetów i opiniuje preliminarze budżetowe poszczególnych publicznych szkół powszechnych i dokształcających i preliminarz budżetu gminy na cele szkolnictwa, oświaty i kultury oraz czuwa nad zużyciem sum, przeznaczonych w budżecie gminy na te cele;

2) opiniuje wszelkie sprawy szkolne i oświatowo-kulturalne, mające być przedmiotem uchwał organów ustrojowych gminy;

3) stawia i opiniuje wnioski, dotyczące niesienia przez gminy pomocy organizacjom i instytucjom oświatowym w zakresie spraw, przewidzianych w pkt. 6) i 7);

4) bada potrzeby publicznych szkół powszechnych i dokształcających oraz oświaty pozaszkolnej i przygotowuje w tym zakresie wnioski do właściwych władz szkolnych;

5) wypowiada opinie o projektach zmian sieci publicznych szkół powszechnych i wnioskach, dotyczących zakładania szkół dokształcających, oraz może występować do władz szkolnych z wnioskami w tych sprawach;

6) inicjuje powstawanie i współdziała w organizacji i prowadzeniu utrzymywanych przez

samorząd terytorialny szkół oraz instytucji oświatowych, wychowawczych i zdrowotnych, jak: przedszkola, bursy szkolne, biblioteki, ośrodki kultury wiejskiej, świetlice oświatowe, osiedla i poradnie szkolne, boiska i urządzenia sportowe itp.;

7) inicjuje i współdziała w organizacji i prowadzeniu prac w zakresie oświaty pozaszkolnej;

8) inicjuje i współdziała w organizacji dla szkół publicznych i opieki nad zdrowiem uczniów oraz w zapewnieniu odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych pomieszczeń, terenów szkolnych itp.;

9) inicjuje i współdziała w organizacji pomocy materialnej dla niezamożnych uczniów celem dalszego kształcenia;

10) współdziała z komitetami szkolnymi;

11) współdziała w budowie publicznych szkół powszechnych oraz podejmuje inicjatywę w tym zakresie;

12) załatwia inne sprawy, powierzone jej przez osobne przepisy i właściwe organy gminy.

Art. 3. (1) W skład komisji oświatowej gminy wiejskiej lub miejskiej wchodzi, jako członkowie:

1) przełożony gminy, jako przewodniczący komisji;

2) trzech członków, wybranych przez radę gminną spośród lub spoza jej grona;

3) dwóch nauczycieli publicznych szkół powszechnych, delegowanych przez inspektora szkolnego;

4) dyrektor lub kierownik szkoły średniej ogólnokształcącej, zawodowej lub dokształcającej, delegowany przez kuratora okręgu szkolnego, jeżeli szkoła taka na obszarze gminy istnieje;

5) inne osoby, powołane przez komisję, nie więcej jednak, niż dwie.

(2) Komisja wybiera ze swego grona sekretarza.

(3) Poza tym w posiedzeniach komisji oś-

wiatowej gminnej mogą brać udział: inspektor szkolny lub jego zastępca oraz delegat komisji oświatowej powiatowej z prawem zabierania głosu poza kolejną mówców, prócz tego na zaproszenie przewodniczącego komisji przedstawiciele prawnie uznanych wyznań, lekarze szkolni, kierownicy szkół, przewodniczący komitetów szkolnych i inne osoby; wymienione w ustępie niniejszym osoby mają prawo głosu doradczego.

Art. 4. Komisja oświatowa gminy wiejskiej lub miejskiej w miastach niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych może być rozwiązana przez wydział powiatowy z własnej inicjatywy w porozumieniu z inspektorem szkolnym lub na jego wniosek z powodu: bezczynności, przekroczenia właściwości, naruszenia przepisów lub innego działania na szkodę interesu publicznego. W decyzji o rozwiązaniu komisji należy jednocześnie wskazać termin powołania nowej komisji. Do czasu powołania nowej komisji czynności jej sprawuje przewodniczący wspólnie z sekretarzem komisji oraz nauczycielem, wskazanym przez inspektora szkolnego.

Art. 5. (1) Przewodniczący komisji oświatowej lub wyznaczony przez nią członek referuje na posiedzeniach rady gminnej (miejskiej) sprawy szkolne i oświatowe.

(2) Na posiedzenia rady gminnej (miejskiej), na których mają być rozstrzygane sprawy szkolne i oświatowe, powinien być zapraszany inspektor szkolny, mający prawo brać w nich udział z głosem doradczym bezpośrednio lub przez swego przedstawiciela.

Art. 6. Komisja oświatowa powiatowa:

1) stawia wnioski do budżetu i opiniuje preliminarze budżetowe powiatowego związku samorządowego w działach oświaty i kultury oraz opiniuje w tychże działach budżety gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatowych związków komunalnych;

2) opiniuje wszelkie sprawy szkolne i oświatowo-kulturalne, mające być przedmiotem uchwał organów ustrojowych związku powiatowego;

3) stawia i opiniuje wnioski, dotyczące niesienia przez związki powiatowe pomocy or-

ganizacjom i instytucjom oświatowym i wychowawczym w zakresie spraw, przewidzianych w pkt. 6) i 7);

4) inicjuje i współdziała w organizacji pomocy materialnej dla niezamożnej młodzieży celem dalszego kształcenia;

5) bada i opiniuje potrzeby szkolnictwa powszechnego i doksztalającego oraz oświaty pozaszkolnej i przygotowuje w tym zakresie wnioski do właściwych władz szkolnych;

6) inicjuje powstawanie i współdziała w organizacji i prowadzeniu utrzymywanych przez samorząd terytorialny szkół oraz instytucji oświatowych, wychowawczych i zdrowotnych, jak: przedszkola, bursy szkolne, biblioteki, świetlice oświatowe, ośrodki kultury wiejskiej, osiedla i poradnie szkolne, boiska sportowe itp.;

7) inicjuje i współdziała w organizacji i prowadzeniu prac w zakresie oświaty pozaszkolnej;

8) współdziała w akcji budowy szkół i mieszkań dla nauczycieli;

9) współdziała z organami gminnymi w zakresie zapewnienia szkołom publicznym odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych oraz opieki nad zdrowiem uczniów;

10) czuwa nad działalnością komisji oświatowych gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych;

11) załatwia inne sprawy, powierzone jej przez osobne przepisy i organy ustrojowe powiatowego związku samorządowego.

Art. 7. (1) W skład komisji oświatowej powiatowej wchodzi, jako członkowie:

1) przewodniczący wydziału powiatowego, jako przewodniczący komisji;

2) trzech członków, wybranych przez radę powiatową spośród lub spoza jej grona;

3) dwóch nauczycieli publicznych szkół powszechnych, delegowanych przez inspektora szkolnego;

4) dyrektor lub kierownik szkoły średniej ogólnokształcącej, zawodowej lub doksztalającej, delegowany przez kuratora okręgu szkolnego;

5) osoby, powołane przez komisję, nie więcej jednak, niż dwie.

(2) Komisja wybiera ze swego grona sekretarza.

(3) Poza tym w posiedzeniach komisji oświatowej powiatowej biorą udział z urzędu: inspektor szkolny lub jego zastępca z prawem zabierania głosu poza kolejną mówców, instruktor oświaty pozaszkolnej, prócz tego, na zaproszenie przewodniczącego komisji, przedstawiciele prawnie uznanych wyznań, lekarze szkolni, lekarz powiatowy, architekt powiatowy; przewodniczący komisji oświatowych gminnych i inne osoby; wymienione w ustępie niniejszym osoby mają prawo głosu doradczego.

Art. 8. Na posiedzenia rady powiatowej, wydziału powiatowego i rady miejskiej w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych podczas rozpatrywania i rozstrzygania spraw oświaty i kultury powinien być zapraszany inspektor szkolny, który ma prawo zabierania głosu i składania oświadczeń poza kolejną mówców.

Art. 9. Komisja oświatowa powiatowa oraz komisja oświatowa miejska w miastach, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, może być rozwiązana przez wojewodę przy współdziałaniu wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym w porozumieniu z kuratorem okręgu szkolnego z powodu: bezczynności, przekroczenia właściwości, naruszenia przepisów lub innego działania na szkodę interesu publicznego. W decyzji o rozwiązaniu komisji należy wskazać jednocześnie termin powołania nowej komisji. Do czasu powołania nowej komisji czynności jej sprawuje przewodniczący wspólnie z sekretarzem i delegatem inspektora szkolnego.

Art. 10. Członkami komisji oświatowych mogą być tylko osoby, którym służy prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 11. (1) Kadencja komisji oświatowych jest związana z kadencją organów ustrojowych samorządu terytorialnego.

(2) Członkowie, ustępujący wskutek upływu kadencji, pełnią swe czynności do czasu ukonstytuowania się komisji w nowym składzie.

Art. 12. (1) Do dochodzenia i karania wykroczeń przeciwko przepisom o obowiązku

szkolnym powołane są zarządy gminne (miejskie).

(2) Zarząd gminny (miejski) wydaje orzeczenia i nakazy karne w trybie, określonym w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 365), przy czym służą mu w tym zakresie uprawnienia powiatowych władz administracji ogólnej.

(3) Egzekucję grzywien, nałożonych za wykroczenia przeciwko przepisom o obowiązku szkolnym, przeprowadza zarząd gminny (miejski) w trybie, określonym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 342). Wpływy z grzywien stanowią dochód budżetu gminy (miasta).

Art. 13. Przy każdej publicznej szkole powszechnej oraz doksztalającej tworzy się komitet szkolny. Skład, zakres działania i organizację komitetów szkolnych określają rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, a w stosunku do szkół doksztalujących zawodowych — także z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 14. Wykazy dzieci, podlegających obowiązkowi szkolnemu, prowadzą zarządy gminne (miejskie) w sposób, ustalony przepisami o obowiązku szkolnym.

Art. 15. Do organów specjalnych, powołanych ustawą niniejszą, stosuje się przepisy o nadzorze, zawarte w ustawie z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294) — jeżeli ustawa niniejsza inaczej nie stanowi.

Art. 16. (1) Kompetencje dotychczasowych organów samorządu szkolnego, nie wymienione w ustawie niniejszej, będą przekazane rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych organom ustrojowym samorządu terytorialnego, władzom szkolnym lub władzom administracji ogólnej.

(2) Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydane w po-

rozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, ustali szczegółowe terminy i sposób wprowadzenia w życie ustawy niniejszej.

Art. 17. Na wnioski zarządów miast: Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania, Warszawy i Wilna, oparte na uchwałach organów stanowiących, Ministrowie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Spraw Wewnętrznych mogą wspólnymi rozporządzeniami ustanowić dla tych miast odmienną organizację specjalnych organów samorządu terytorialnego do spraw oświaty i kultury.

Art. 18. Ustawa niniejsza nie obowiązuje na obszarze województwa śląskiego.

Art. 19. Z dniem wprowadzenia w życie ustawy niniejszej tracą moc obowiązującą

wszystkie przepisy w sprawach w niej unormowanych.

Art. 20. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 21. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1939 r.

Prezydent Rzeczypospolitej:

I. Mościcki.

Prezes Rady Ministrów: *Sławoj Składkowski.*

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) W. Świętosławski.

*

27

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

OKÓLNİK Nr 9

z dnia 24 lutego 1939 r. (BP-25620/38)

w sprawie zabezpieczenia i zapewnienia pracy osobom pełniącym służbę w Oddziałach Obrony Narodowej.

Oddziały Obrony Narodowej są częścią składową Sił Zbrojnych (art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym — Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 220), służba zaś w tych oddziałach jest całkowicie równorzędna ze służbą w wojsku stałym i marynarce wojennej.

Celem, dla którego zostały zorganizowane oddziały Obrony Narodowej, jest podniesienie stanu liczebnego wojska w czasie pokoju możliwie niewielkim nakładem kosztów, a przez to wzmoczenie obronności Państwa.

Jednostki Obrony Narodowej różnią się jednak tym od jednostek wojska stałego, że żołnierze Obrony Narodowej nie są skoszarowani i pozostają w swoich domach, przy swoich warsztatach pracy, a w oddziałach Obrony Narodowej zbierają się tylko na zarządzane ćwiczenia lub w razie potrzeby postawienia ich w gotowości bojowej.

Z tego powodu sprawność organizacyjną

jednostek Obrony Narodowej, których członkowie pełnią służbę w formie doraźnych lub okresowych ćwiczeń i nie są skoszarowani, wymaga, by ich skład ulegał jak najmniejszym zmianom. Stąd wyłania się zagadnienie zabezpieczenia i zapewnienia pracy osobom, powołanym do tych jednostek, w miejscu ich zamieszkania.

Wprawdzie art. art. 134—136 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym zawierają przepisy o zabezpieczeniu pracy osobom powołanym do służby wojskowej lub na ćwiczenia, zakazując pracodawcom wypowiedzania i rozwiązywania umów o pracę z tytułu powołania, jednakże, wobec negatywnego stosunku niektórych pracodawców do członków jednostek Obrony Narodowej, zachodzi potrzeba podjęcia szerszej akcji uświadamiającej oraz potrzeba dopilnowania ścisłego przestrzegania tych przepisów.

Zagadnienie zapewnienia pracy członkom jednostek Obrony Narodowej, tj. zatrudnienia

tych członków w miejscu ich zamieszkania, jest postulatem, którego urzeczywistnieniu powinna być poświęcona największa uwaga.

W związku z tym Pan Prezes Rady Ministrów okólnikiem z dnia 18 marca 1938 r. Nr 102-28/1 zarządził wdrożenie w porozumieniu z władzami wojskowymi odpowiedniej akcji z oparciem o następujące wskazania:

1) uświadamianie o istocie organizacji Obrony Narodowej,

2) zapewnienie współpracy w omawianej akcji z władzami wojskowymi wszystkich czynników rządowych, samorządowych i społecznych,

3) wpływanie na pracodawców w sprawie zabezpieczenia i zapewnienia pracy członkom jednostek Obrony Narodowej,

4) wykonywanie kontroli przestrzegania przepisów art. 134 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym w sprawie zabezpieczenia pracy osobom powołanym do służby w jednostkach Obrony Narodowej,

5) interweniowanie w każdym przypadku zwolnienia z pracy lub szykanowania pracowników za ich przynależność do jednostek Obrony Narodowej,

6) wydanie odpowiednich zaleceń co do zatrudnienia na miejscu osób zaliczonych do jednostek Obrony Narodowej.

Podając powyższe do wiadomości i stosowania w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wojskowych, Ministerstwo W. R. i O. P. zaznacza, że ze względu na charakter i zadania oddziałów Obrony Narodowej służba wojskowa w tych oddziałach opierać się musi przede wszystkim na dobrej woli jednostek i ich wysokim poczuciu żołnierskiego i obywatelskiego obowiązku. Dlatego do tej służby powołuje się najlepszych żołnierzy, obywatelsko wyrobionych i państwowo pewnych. Poza tym służba w tych oddziałach dla wielu żołnierzy, a szczególnie dla rezerwistów, jest właściwie służbą nadobowiązkową, bo w wojsku stałym nie byłiby już powoływani na ćwiczenia.

Jeśli mimo to żołnierz Obrony Narodowej pełni swą służbę z całkowitym oddaniem, to oprócz uznania społeczeństwa ma prawo spodziewać się, że służba ta nie narazi jego i jego rodziny na straty materialne. W rzeczywistości jednak służba w oddziałach Obrony Narodowej naraża żołnierza na takie straty.

Większość bowiem żołnierzy Obrony Narodowej to robotnicy płatni dziennie, posiadający na utrzymaniu rodzinę. Przepisy prawne nie zabezpieczają im wynagrodzenia za dni ćwiczeń, a otrzymywany żołd i zasiłki dla rodzin są zbyt małe, by choć w części pokryć utracony zarobek.

Ministerstwo Spraw Wojskowych uwzględniając trudne położenie rodziny robotnika powołanego na ćwiczenia wojskowe, która w myśl obowiązujących przepisów prawnych (rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 września 1927 r. — Dz. U. R. P. Nr 109, poz. 926) otrzymuje zasiłek według norm od 60 do 130 groszy dziennie, wydało zarządzenie (L. 5198) P. W. Dz. Rozk. 20/29) następującej treści:

„W razie powołania robotnika na ćwiczenia wojskowe — utrzymywani przez niego członkowie rodziny, jeśli zostaną zakwalifikowani przez właściwy urząd gminny (magistrat) jako uprawnieni do pobierania zasiłków w myśl rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 109, poz. 926), mają prawo otrzymać z danego zakładu wojskowego (wytwórni, instytucji) w okresie trwania ćwiczeń żywiciela rodziny i za cały czas, przez który otrzymują zasiłki ustawowe, dodatkowe zasiłki według następujących norm:

- | | |
|---|------|
| a) jedyny członek będący na utrzymaniu rezerwisty | 40 % |
| b) rodzina złożona z 2-ch osób | 50 % |
| c) rodzina złożona z więcej niż 2 osób | 60 % |
- płacy gwarantowanej za każdy normalny dzień roboczy.

Z należności tych należy potrącić zasiłki ustawowe, wypłacane przez urząd gminny (magistrat)“.

W podobny sposób należy uregulować wypłatę zarobków za dni ćwiczeń w oddziałach Obrony Narodowej również robotnikom w resorcie Ministerstwa W. R. i O. P., przy czym zakłady i instytucje wypłacające zasiłki winny w każdym poszczególnym wypadku informować się we właściwym zarządzie gminnym (miejskim), czy i w jakiej wysokości został przyznany rodzinie pracownika zasiłek ustawowy.

Straty poniesione z tego tytułu będą minimalne, ponieważ ilość takich płatnych dni ćwiczeń

czeń w oddziałach Obrony Narodowej w ciągu roku nie przekroczy 26 dni, a poza tym ilość żołnierzy Obrony Narodowej jest stosunkowo niewielka.

Z uwagi na duże znaczenie dla sprawy obro-

ny Państwa jednostek Obrony Narodowej przywiązując wielką wagę do należytego wykonania niniejszego okólnika.

Minister:

(—) W. Świętosławski.

*

28

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

OKÓLNIK Nr 4

z dnia 10 lutego 1939 r. (II OP-862/39)

w sprawie warunków prowadzenia prywatnych zakładów oświatowo - wychowawczych internatowych dla dorosłych, zwanych „uniwersytetami ludowymi“.

Do czasu wydania rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33 poz. 343 z dn. 20 kwietnia 1932 r.) dotyczącego specjalnie t. zw. „uniwersytetów ludowych“ zarządzam, aby stosowane do nich były, niezależnie od formy prawnej utrzymujących je organizacji, ogólne zasady tej ustawy przy zachowaniu następujących postanowień szczegółowych:

Warunki, wymienione w art. 2 ust. (1) pkt. 1, 2, 3 i 4 można uznać za spełnione w przypadku wykazania się:

- a) odpowiednim lokalem z urządzeniami internatowymi,
- b) stałym personelem nauczycielskim w składzie conajmniej 2 osób,
- c) programem odpowiadającym wymaganiom dydaktycznym i wychowawczym, które by nie stały w sprzeczności z zasadami ustalonymi w ustawie o ustroju szkolnictwa.

Program powinien uwzględniać, w oparciu o wiadomości przyniesione ze szkoły powszechnej, historię Polski, naukę o Polsce współczesnej, język i piśmiennictwo polskie, a całość kursu powinna się zamykać w okresie nie krótszym

niż 4 miesiące bez przerw w pełnym wymiarze czasu pracy dziennej.

§§ 2, 10, 11, 13 — 16, 18, 19 i 21 rozporządzenia wykonawczego z dn. 7.VI.1932 r. (Dz. U. R. P. nr 50 poz. 473) mają w stosunku do omawianych zakładów analogiczne zastosowanie.

Wytyczne okólnika niniejszego należy stosować począwszy od dn. 1.IX.1939 r. z tym, że zakłady internatowe, działające już w roku szkolnym 1938/39, obowiązane są uzyskać orzeczenia władz szkolnych, jeżeli ich dotąd nie posiadają, oraz dostosować się do innych postanowień ustawy z 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach i zakładach wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343) oraz rozporządzenia wykonawczego z dnia 7 czerwca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 473) najpóźniej do dnia 31 sierpnia 1939 r.

Tym samym ograniczam pkt. 1 okólnika nr 32 z dn. 13.III.1933 r. (I Pol-857/33), w sprawie warunków zakładania prywatnych kursów dla dorosłych w tym sensie, że zakłady internatowe, organizowane przez towarzystwa oświatowe wyłącznie dla swoich członków, objęte zostają postanowieniami niniejszego okólnika.

Minister:

(—) W. Świętosławski.

*

**RATUJMY ZDROWIE MŁODEGO POKOLENIA I WALCZMY Z CIEMNOTĄ PRZEZ
BUDOWANIE ODPOWIEDNIH SZKÓŁ!**

29

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

OKÓLNIK Nr 13

z dnia 25 lutego 1939 r. (BP-1721/39)

w sprawie zaliczenia bezpłatnej praktyki w szkołach powszechnych do wysługi lat.

Na liczne zapytania Kuratoriów wyjaśniam, że praktyka nauczycielska wprowadzona okólnikiem Ministerstwa Nr 28 z dnia 7 marca 1933 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 2, poz 38) może być zaliczona nauczycielom na podstawie ust. 9 art. 15 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr 85 z r. 1933, poz. 660) do służby nauczycielskiej jako praca nauczycielska a więc praca zawodowa, dająca kwalifikacje i doświadczenie, uzdalniająca ich do służby nauczycielskiej.

Wnioski Kuratoriów o zaliczenie nauczycielom na podstawie ich podań bezpłatnej praktyki do wysługi lat powinny być należycie motywowane z wyszczególnieniem okresu trwania praktyki, wymiaru godzin i podaniem oceny pracy nauczyciela w charakterze bezpłatnego praktykanta.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

*

30

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

OKÓLNIK Nr 10

z dnia 24 lutego 1939 r. (II S-1233/39)

w sprawie egzaminów eksternów w zakresie gimnazjum ośmioklasowego.

Ze względu na konieczność umożliwienia pewnym grupom kandydatów złożenia egzaminu dojrzałości gimnazjum ogólnokształcącego zarządzam co następuje:

I. 1) Absolwenci średnich szkół zawodowych dawnego ustroju, korzystający ze zwolnień od egzaminów z niektórych przedmiotów drugiej części gimnazjalnego egzaminu dojrzałości eksternów — na podstawie przepisów § 1 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 10 lipca 1926 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 11, poz. 130), mogą zdawać po raz pierwszy gimnazjalny egzamin dojrzałości eksternów w terminie je-siennym 1939 r. Po tym terminie — do końca roku kalendarzowego 1940 — mogą ci kandydaci powtarzać gimnazjalny egzamin dojrzałości ze zwolnieniami od egzaminów, przyznanymi im przez Ministerstwo W. R. i O. P. na podstawie

przytoczonego rozporządzenia. Prośby w sprawie zwolnienia omawianych kandydatów od egzaminu z niektórych przedmiotów będą załatwiane do końca września 1939 r.

Postanowienia powyższe dotyczą również nauczycieli szkół powszechnych, którzy przystępują do zdawania gimnazjalnego egzaminu dojrzałości eksternów po ukończeniu jednej z grup Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

2) Kandydaci do gimnazjalnego egzaminu dojrzałości eksternów według przepisów zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 25 czerwca 1929 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 12, poz. 162) lub zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 23 stycznia 1935 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1, poz. 2) mogą być dopuszczeni do tego egzaminu po raz pierwszy w ciągu 1939 i 1940 r.

3) Egzaminy uzupełniające według przepisów §§ 73, 74, 75, 76 i 77 regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości z dnia 19 grudnia 1925 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 2, poz. 8 z 1926 r.) można zdawać do końca roku kalendarzowego 1940. Po tym terminie nie będzie można tych egzaminów powtarzać.

II. Wobec tego, że wielu kandydatów do liceów zawodowych pragnęłoby zdawać egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego bez języka łacińskiego, a egzaminy takie nie są jeszcze przeprowadzane, zezwalam do końca roku szkolnego 1939/40 na zdawanie egzaminu eksternów z zakresu sześciu klas gimnazjum

ośmioklasowego typu matematyczno-przyrodniczego. Do egzaminu należy dopuszczać wszystkich zgłaszających się — bez względu na to, czy przystępują do egzaminu po raz pierwszy, czy też egzamin powtarzają, oraz bez względu na cel, do jakiego ma służyć złożenie tego egzaminu. W związku z tym uchylam postanowienia ustępu pierwszego okólnika Nr 25 z dnia 20 maja 1938 r. (II S-4323/38) w sprawie egzaminu eksternów z kursu sześciu klas gimnazjum ośmioklasowego.

Minister:

(—) W. Świętosławski.

*

31

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

Dnia 13 marca 1939 r.

Nr II S-1339/39.

**Przyjmowanie uczniów do klasy
I-ej gimnazjalnej.**

Wobec tego, iż w latach uprzednich zachodziły przypadki przyjmowania do klasy I-ej szkół powszechnych dzieci, które nie osiągnęły sześciu lat życia, zezwalam w nadchodzącym roku szkolnym 1939/40 na przyjmowanie do klasy pierwszej gimnazjów ogólnokształcących uczniów, którzy kończą dwunasty rok życia w roku kalendarzowym (tj. do dnia 31 grudnia 1939 r.) w tych przypadkach, kiedy uczniowie ci przechodzą do gimnazjów po ukończeniu sześciu klas publicznej lub prywatnej szkoły powszechnej.

Zaznaczam, że jest to tylko okres przejściowy.

Minister:

(—) W. Świętosławski.

*

32

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

Dnia 28 lutego 1939 r.

Nr I R-601/39.

Przyznawanie ulg w opłatach szkolnych dzieciom inwalidów wojennych.

Na zapytanie jednego z Kuratoriów Okręgów Szkolnych Ministerstwo wyjaśnia, że w myśl art. 52-a ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim w brzmieniu, ustalonym ustawą z dnia 31 marca 1938 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 192), dzieci inwalidów, sieroty po nich oraz sieroty po poległych, zaginionych i zmarłych w związku przyczynowym ze służbą wojskową korzystają z ulg w opłatach szkolnych, przyznanych dzieciom czynnych funkcjonariuszów państwowych.

Ministerstwo zaznacza jednak, że aż do czasu znowelizowania obowiązujących obecnie zarządzeń o opłatach szkolnych zwolnienia od opłat, udzielone na podstawie art. 52-a ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim, obciążają normy zwolnień, określone w zarządzeniach o opłatach szkolnych dla dzieci rodziców niezamożnych.

Dyrektor Departamentu:

(—) A. Nowak.

*

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

OKÓLNIK Nr 7

z dnia 15 lutego 1939 r. (BP-616/39)

w sprawie dodatków służbowych za wychowawstwo klasowe.

W związku z nasuwającymi się niektórym Kuratoriom wątpliwościami przy wypłacie dodatków za wychowawstwo klasowe na zasadzie § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 września 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 74, poz. 522) Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia co następuje:

- 1) Wspomniany dodatek przysługuje od dnia pierwszego najbliższego miesiąca po powierzeniu nauczycielowi obowiązków wychowawcy.
- 2) Dodatek ten należy wypłacać przez czas, na który zostały powierzone nauczycielowi obowiązki wychowawcy przy uwzględnieniu postanowień § 41 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19. XII.1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 102, poz. 781). Gdy więc obowiązki wychowawcy powierzono na cały rok szkolny — dodatek służbowy należy wypłacać przez 12 miesięcy.
- 3) Dodatek za wychowawstwo przysługuje wszystkim nauczycielom średnich zakładów naukowych, pełniącym czynności

wychowawców — a więc także i nauczycielom średnich szkół zawodowych.

- 4) Dodatek ten przysługuje również nauczycielom, pozostającym na etacie liceum pedagogicznego względnie pedagogium a pełniącym obowiązki wychowawców w szkołach ćwiczeń.
- 5) Nauczycielom kontraktowym należy przyznawać dodatek za wychowawstwo na zasadach przyjętych dla nauczycieli etatowych.
- 6) Dodatek za wychowawstwo klasowe należy wypłacać niezależnie od dodatku służbowego za godziny nadliczbowe, ponieważ § 41 rozporządzenia Rady Ministrów z 19. XII.1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 102, poz. 781) dopuszcza pobieranie przez nauczyciela oprócz jednego dodatku służbowego, również dodatku służbowego z tytułu nauczania lub zajęć w godzinach nadliczbowych.

Dyrektor Biura Personalnego:

(—) W. Przybyłowicz.

*

34

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—o—
Warszawa

Dnia 8 marca 1939 r.

Nr III PU-1582/39.

Zalecenie do szkół metalowych
czasopisma „Mechanik“.

W maju 1938 r. ukazał się pierwszy numer miesięcznika technicznego pt. „Mechanik“, wydawany przez Stowarzyszenie Inżynierów Mechaników Polskich i komunikatem zamieszczono

nym w Nr 6 „Dziennika Urzędowego Min. W. R. i O. P. z 20 czerwca 1938 r. zalecony jako pomoc naukowa do użytku w szkołach zawodowych grupy metalowej stopnia niższego, gimnazjalnego, licealnego i szkół mistrzów.

Ministerstwo podkreśla, że czasopismo „Mechanik“ obejmuje swoją treścią wszystkie dziedziny wiedzy, na których opiera swą działalność rzemiosło i przemysł metalowy, ze szczególnym uwzględnieniem niżej podanych: materiałoznawstwo, metalurgia, odlewnictwo, maszynoznawstwo, gospodarka cieplna, obróbka plastyczna metali, spawanie, obróbka cieplna metali, ob-

róbka wiórowa, ślusarstwo, wykrojnictwo, narzędziarstwo i wzorcarstwo, pomiary warsztatowe, zagadnienie ruchu fabrycznego i bezpieczeństwa pracy, kalkulacja warsztatowa, zagadnienia społeczne i gospodarcze, zagadnienia kształcenia i doksztalcania zawodowego oraz zagadnienia terminologii technicznej. Wszystkie artykuły zamieszczone w czasopiśmie „Mechanik“ są utrzymane na poziomie dostępnym dla wykwalifikowanego rzemieślnika i zawierają najnowsze zdobycze z wyżej wymienionych dziedzin wiedzy.

Ponieważ w kształceniu rzemieślników, mistrzów i techników na poziomie wiedzy współ-

czesnej należy podawać najnowsze zdobycze techniczne, dlatego też czasopismo „Mechanik“ w szkołach wszystkich stopni, przygotowujących metalowców, winno obok podręcznika stać się nieodzowną pomocą naukową.

Wobec powyższego Ministerstwo poleca zaprenumerowanie do bibliotek wszystkich szkół grupy metalowej po kilka egzemplarzy czasopisma „Mechanik“ i przewidzenie w planie finansowym szkoły na r. sz. 1939/40 odpowiednich kwot na opłatę prenumeraty.

Dyrektor Departamentu:

(—) J. Firewicz.

*

KURATOR
Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Wilnie

35

ZARZĄDZENIE Nr 36

z dnia 22 marca 1939 r., Nr II-7610/39

w sprawie organizacji roku szkolnego 1939/40 w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i zakładach kształcenia kandydatów na nauczycieli.

Na podstawie okólnika Nr 18 Ministra W. R. i O. P. z dnia 7 marca 1939 r. zarządzam co następuje:

I. Szkoły państwowe.

SPRAWY OGÓLNE.

1) Należy nadal dążyć do tego, aby szkole zabezpieczyć dopływ dostateczny zdolnej młodzieży wiejskiej. W tym celu należy zwracać baczną uwagę na właściwą rozbudowę burs i internatów zwłaszcza w tych miejscowościach, które są ośrodkami skupiającymi młodzież wiejską oraz do których młodzież dojeżdża z dalszych okolic. Szczególnie te bursy, które korzystają z pomocy państwowej, należy poddać opiece, zabezpieczając szkole właściwy wpływ na wychowanie i odpowiedni poziom kulturalny młodzieży.

Młodzież wiejską m. in. stypendystów gminnych należy otoczyć szczególną opieką przede wszystkim w pierwszych latach nauki, okazując jej życzliwą pomoc w pracy.

Przy egzaminach wstępnych przeprowadzanych z kandydatami ze szkół niżej zorganizowanych należy stosować wytyczne zawarte w okólniku Nr 51 z dnia 29 września 1938 r. Nr II Pr-3036/38 w sprawie wymagań stawianych przy

egzaminie do klasy I gimn. ogólnokształcącego różnym kategoriom kandydatów (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 10/38, poz. 302 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 12/38, poz. 131), normując wymagania zgodnie ze stopniem organizacyjnym szkoły powszechnej.

2) W razie niemożności pomieszczenia wszystkich kandydatów zgłaszających się do szkół państwowych należy zgodnie z zarządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dn. 23 lutego 1937 r. Nr II S-846/37 o regulaminie przyjmowania uczniów do państwowego gimnazjum ogólnokształcącego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3/37, poz. 57 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 4/37, poz. 44) przy zachowaniu warunków regulaminowych dawać bez względu na pierwszeństwo w przyjęciu młodzieży zdolnej a niezamóżnej (zabezpieczając przy tym dostateczny dopływ młodzieży wiejskiej) zwłaszcza tej, która nieprzyjęta w danym roku szkolnym czeka na przyjęcie rok drugi lub trzeci.

Na wykonanie powyższego Dyrekcje szkół zwrócą specjalną uwagę.

3) Należy nadal tak organizować życie wewnętrzne szkoły, aby czas przeznaczony na naukę był jak najekonomiczniej wyzyskany a program obowiązujący mógł być normalnie realizowany.

W związku z tym należy zaniechać takich wystąpień wewnętrznych, których organizacja pociąga za sobą odrywanie młodzieży od obowiązujących zajęć szkolnych, a udział młodzieży i szkoły w uroczystościach i wystąpieniach zewnętrznych bez w z g l ę d n i e ograniczyć tylko do przypadków wymienionych w okólniku Nr 53 z dn. 21.IX.1938 r. w sprawie udziału młodzieży w uroczystościach i ogólnych akcjach społecznych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 10/38, poz. 304 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 11/38, poz. 121).

SPRAWY SZCZEGÓŁOWE.

Gimnazja ogólnokształcące.

1) Wobec ograniczonych możliwości etatowych należy dopływ młodzieży zamykać w dotychczasowych granicach, nie powiększając ogólnej liczby oddziałów. Jeżeli warunki danej szkoły nie umożliwiają przyjęcia wszystkich kandydatów, którzy złożyli egzamin wstępny, należy młodzież zamożniejszą kierować do miejscowych szkół prywatnych, zaś nadmiar młodzieży niezamożnej do tych szkół prywatnych, które korzystają z etatów państwowych.

W związku z koniecznością utrzymania dotychczasowej liczby oddziałów należy zwrócić uwagę na nieuzasadnione dostatecznie (przesiedlenie rodziców itd.) wędrówki młodzieży i skupiania się jej w pewnych miejscowościach, co powoduje przepełnienie zakładów w tych miejscowościach i potrzebę tworzenia nowych oddziałów przy słabej natomiast frekwencji w innych punktach szkolnych.

Wobec tego, iż w latach uprzednich zachodziły przypadki przyjmowania do klasy I szkół powszechnych dzieci, które nie osiągnęły sześciu lat życia, Dyrekcje szkół mogą w roku szk. 1939/40 przyjmować do klasy I gimnazjów ogólnokształcących uczniów, którzy kończą dwunasty rok życia w roku kalendarzowym, tj. do dnia 31 grudnia 1939 r., w tych przypadkach, kiedy uczniowie ci przechodzą do gimnazjów po ukończeniu sześciu klas publicznej lub prywatnej szkoły powszechnej (pismo Min. W. R. i O. P. z dnia 13 marca 1939 r. Nr II-S1339/39).

2) W sprawie liczby uczniów w poszczególnych oddziałach należy przestrzegać dotychczasowych przepisów (okólnik Nr 19 z dnia 8 kwietnia 1938 r. Nr II S-3231/39 Dz. Urz. Min.

W. R. i O. P. Nr 4/38 poz. 97 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 5/38 poz. 62).

3) Młodzież klas wyższych zwłaszcza uczniów klasy IV mających zamiar kształcić się dalej (oraz ich rodziców) należy zaznajomić z organizacją pracy w liceach pedagogicznych a także ogólnokształcących i zawodowych, podając do wiadomości odnośne przepisy i warunki studiów.

Młodzież klas niższych należy dostatecznie wcześniej zapoznać ze specjalnymi wymaganiami w liceach pedagogicznych (znajomość śpiewu), a także na odpowiednich wydziałach liceów zawodowych (znajomość rysunku) i ogólnokształcących. O tym samym należy w odpowiednim czasie poinformować również rodziców.

4) W gimnazjach z polskim językiem nauczania obowiązuje plan godzin ogłoszony w Programie nauki w państwowym gimnazjum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania wyd. II z 1937 r. wraz z uzupełnieniami zawartymi w okólniku o organizacji roku szkolnego 1938/39 w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i zakładach kształcenia kandydatów na nauczycieli (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. 4/38 poz. 97 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 5/38 poz. 62), w gimnazjach z niepolskim językiem nauczania plany godzin ogłoszone w zarządzeniu o organizacji roku szkolnego 1936/37 wraz z uzupełnieniami zawartymi w okólniku Nr 19 o organizacji roku szkolnego 1938/39 w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i zakładach kształcenia kandydatów na nauczycieli (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4/38, poz. 97 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 5/38 poz. 62).

5) Organizację gier i zabaw należy oprzeć na zasadach okólnika Nr 30 z dnia 21 czerwca 1938 r. Nr II W-4869/38 w sprawie organizacji zajęć popołudniowych w zakresie wychowania fizycznego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 7/38 poz. 210 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 8/9/38 poz. 97). Dotyczy to również liceów ogólnokształcących.

Licea ogólnokształcące.

1) W sprawie przyjmowania kandydatów do liceów obowiązują postanowienia regulaminu przyjmowania uczniów do państwowego liceum ogólnokształcącego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3/37, poz. 59 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 4/37 poz. 47), nadto wyjaśnienia za-

warte w zarządzeniu o organizacji roku szkolnego 1938/39 w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i zakładach kształcenia kandydatów na nauczycieli (Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 5/38 poz. 62). W stosunku do kandydatów, którzy zgłaszają się do liceum bezpośrednio po ukończeniu gimnazjum można w bieżącym roku nie przestrzegać postanowienia regulaminu, dotyczącego dolnej granicy wieku.

2) W sprawie liczby uczniów, potrzebnej do uruchomienia liceum względnie wydziałów i oddziałów liceum, należy kierować się zasadniczo wytycznymi podanymi w okólniku Nr 43 o organizacji roku szkolnego 1937/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 5/37, poz. 147 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 5/37, poz. 66). Przy organizacji nauki tych przedmiotów, przy których przewiduje się podział uczniów, należy dążyć do tego, aby nie tworzyć zbyt nielicznych grup.

3) Dyrekcje szkół winny zwracać baczną uwagę na obciążenie młodzieży zajęciami domowymi i poddawać tę sprawę stałej kontroli. Należy zwłaszcza unikać w szkole przesady w interpretacji materiału programowego, środków i metod nauczania, przerostu pod względem ilościowym i w zakresie doboru tematów, oraz nie dopuszczać do skupiania w tym samym okresie czasu nadmiaru wymagań zwłaszcza w zakresie lektury i wypracowań piśmiennych ze strony uczących poszczególnych przedmiotów.

Dyrekcje szkół dołożą usilnych starań, by praca w liceum była właściwie zorganizowana i zwrócą uwagę na zakres i treść wymagań stawianych młodzieży.

4) Dla umożliwienia wyboru właściwych studiów wyższych pragnącym dalej się kształcić należy podać do wiadomości (i czynić to nadal stale) rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 października 1938 r. w sprawie przyjmowania osób, które ukończyły licea do szkół akademickich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. 11/38 poz. 332 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 1/39 poz. 3).

5) W r. szk. 1939/40 obowiązują w liceach plany godzin według programu nauki (tymczasowego) w państwowych liceach ogólnokształcących z polskim językiem nauczania, w liceach z niepolskim językiem nauczania według okólnika Nr 43 o organizacji roku szkolnego 1937/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 5/37 poz. 147 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 5/37 poz. 66), nadto

okólnika Nr 59 w sprawie zmian w planach godzin liceum ogólnokształcącego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 7/37 poz. 212) a także według tablic zawartych w instrukcji z dnia 5 września 1938 r. Nr II Pr-7728/38 (Dz. Urz. Min. Nr 9/38 poz. 273).

6) W ramach godzin przeznaczonych na przysposobienie wojskowe we wszystkich szkołach, w których przysposobienie wojskowe jest przedmiotem obowiązkowym, przewiduje się ponadto zajęcia dodatkowe dla nauczycieli geografii, fizyki i chemii dla hufców męskich oraz lekarzy (lekarek) szkolnych w hufcach żeńskich. Wymiar godzin jest podany w szczegółowych wytycznych do wykonywania programu przysposobienia wojskowego. Lekcje p. w. nie mogą być rozdzielane i muszą mieścić się w godzinach przedpołudniowych.

Kandydaci (tki) na stanowiska komendantów (tek) hufców p. w. będą przeszkoleni na kursach letnich. Zgłoszenia prześlą Dyrekcje szkół do Kuratorium do 15 kwietnia 1939 r.

Licea pedagogiczne.

1) W sprawie przyjmowania kandydatów do liceów pedagogicznych obowiązują przepisy regulaminu przyjmowania uczniów do kl. I państwowego liceum pedagogicznego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 3/37 poz. 60 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 4/37 poz. 49). W stosunku do młodzieży, która zgłasza się do liceum bezpośrednio po ukończeniu gimnazjum można w bieżącym roku szkolnym nie przestrzegać postanowienia, dotyczącego dolnej granicy wieku.

2) W roku szkolnym 1939/40 będą organizowane klasy III we wszystkich liceach pedagogicznych, w których jest zorganizowana klasa II. W związku z wprowadzeniem w kl. III w roku szkolnym 1939/40 pracy własnej ucznia należy unikać nadmiernej różnorodności grup w wybranych przez uczniów przedmiotach.

3) Do kl. III mogą być promowani uczniowie kl. II-ej, którzy ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych otrzymali stopnie przynajmniej dostateczne.

4) W liceach pedagogicznych nie przewiduje się egzaminów wstępnych do kl. II i III, natomiast dopuszczalne jest przechodzenie w ciągu roku szkolnego z wyjątkiem ostatniego okresu uczniów kl. I i II z jednego zakładu do drugiego

w razie przeniesienia rodziców względnie opiekunów na stały pobyt w danej miejscowości lub w razie innych okoliczności, uznanych przez Kuratorium Okręgu Szkolnego za dostatecznie uzasadnione.

5) Szkoły ćwiczeń przy poszczególnych zakładach należy doprowadzić do pełnego stanu organizacyjnego.

6) Wobec znacznych braków w wyposażeniu liceów pedagogicznych należy dążyć do należytego ich zaopatrzenia w pomoce naukowe zwłaszcza w lekturę obowiązkową i pomocniczą.

7) W związku z uruchomieniem klasy III i z dalszym przyływem kandydatów należy przygotować dostateczną liczbę wolnych miejsc w internatach.

8) Dla zabezpieczenia liceom pedagogicznym należyte przygotowanie personelu do prowadzenia zajęć w ogrodzie należy funkcjonariuszom niższym (woźnym), o ile nie posiadają znajomości ogrodnictwa, poddać stosownemu przeszkoleniu.

9) W r. szkolnym 1939/40 obowiązują w liceach pedagogicznych plany godzin według programu nauki (tymczasowego) w państwowych liceach pedagogicznych z polskim językiem nauczania 1938.

10) Przynależenie wojskowe w klasie III-ej będzie prowadzone według osobnych programów.

11) W ramach godzin, przeznaczonych na przynależenie wojskowe we wszystkich szkołach, w których przynależenie wojskowe jest przedmiotem obowiązkowym, przewiduje się ponadto zajęcia dodatkowe dla nauczycieli geografii, fizyki i chemii dla hufców męskich oraz lekarzy (lekarek) szkolnych w hufcach żeńskich. Wymiar godzin jest podany w szczegółowych wytycznych do wykonywania programu przynależenia wojskowego. Lekcje p. w. nie mogą być rozdzielane i muszą mieścić się w godzinach przedpołudniowych.

Przy organizowaniu roku szkolnego 1939/40 należy przygotować w sposób właściwy obsadę stanowisk komendantów (tek) hufców przynależenia wojskowego nowotworzonych klas, nie dopuszczając do nadmiernego obciążenia obecnie pracujących w tym charakterze nauczycie-

li (lek). Należy w związku z tym zgłosić do Kuratorium kandydatów (tki) do 15 kwietnia 1939 r. celem przeszkolenia na kursach letnich.

Pedagogium w Wilnie.

W sprawie organizacji i programów Pedagogium obowiązują dotychczasowe wskazówki, zawarte w okólniku Nr 19 z dnia 8 kwietnia 1938 r. Nr II S-3231/38 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4/38 poz. 97).

Seminaria dla wychowawczyń przedszkoli.

(Seminaria Ochroniarskie).

1) W roku szkolnym 1939/40 będą uruchomione klasy II seminarium dla wychowawczyń przedszkoli w tych wszystkich zakładach, w których jest zorganizowana klasa I.

2) W sprawie organizacji kl. I i II obowiązuje rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o organizacji państwowego seminarium dla wychowawczyń przedszkoli (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4/37 poz. 79 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 6-7/38 poz. 70), w sprawie przyjmowania kandydatek zarządzenie Min. W. R. i O. P. o regulaminie przyjmowania uczennic do państwowego seminarium dla wychowawczyń przedszkoli (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4/37 poz. 88 oraz Dz. Urz. Kurat. O.S.Wil. Nr 6-7/38, poz. 74), w sprawie planu godzin okólnik Nr 19 z dnia 8 kwietnia 1938 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4/38 poz. 97 oraz Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil. Nr 5/38 poz. 62) w sprawie programu nauki. Program tymczasowy jest ogłoszony jako odrębne wydanictwo.

3) W klasie III-ej seminarium ochroniarskiego obowiązuje nadal dawny statut, plany godzin, programy oraz regulamin egzaminu końcowego państwowego seminarium ochroniarskiego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1929 r. poz. 118, 119, 120, 186).

4) Uczennice klasy II-ej seminarium ochroniarskiego, które nie otrzymają promocji do klasy III-ej, mogą powtarzać naukę w klasie II-ej seminarium dla wychowawczyń przedszkoli.

II. Szkoły prywatne.

1) Szkoły prywatne, otrzymujące etaty państwowe, powinny na etaty te przyjmować kandydatów, posiadających odpowiednie kwalifikacje (zawodowe), przygotowanie dydaktyczne oraz gwarantujących należyty wpływ wychowawczy. Wzajemnie za przyznane etaty szkoły takie obowiązane są udzielać zniżek względnie

zwolnień niezamożnej młodzieży szkolnej zwłaszcza ze sfer włościańskich.

2) W sprawie szkół powszechnych, zorganizowanych przy szkołach średnich, obowiązują dotychczasowe przepisy.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) M. B. Godecki.

*

KURATOR
Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Wilnie.

36

ZARZĄDZENIE Nr 35

z dnia 23 marca 1939 r. Nr III-7355/39

w sprawie organizacji roku szkolnego 1939/40 w szkolnictwie zawodowym.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr 16 z dnia 17 marca 1939 r. poleca niezwłocznie przystąpić do organizacji nowego roku szkolnego. Ze względu na trudności budżetowe należy prace, związane z organizacją nowego roku szkolnego przeprowadzić z wielką skrupulatnością, przestrzegając ściśle następujących zasad i wskazówek:

klas równoległych, Dyrekcje zarówno państwowych jak i prywatnych szkół zawodowych, wystąpią z odpowiednim w tej sprawie wnioskiem. Przy ewentualnym udzielaniu odnośnych zezwoleń — Władze Szkolne będą brać pod uwagę: 1) rozmiar pomieszczenia pełnej szkoły, t. zn. po zakończeniu reorganizacji, i 2) potrzeby gospodarze ośrodka, na co wskazywać może obecny stan zatrudnienia absolwentów szkoły.

1) W roku szkolnym 1939/40 wszystkie szkoły zawodowe powinny opierać swą organizację na ustawie ustrojowej z 1932 roku i na statutach, wydanych na jej podstawie. Dotyczy to również tych szkół, które z jakiegokolwiek powodu nie otrzymały jeszcze nowego programu. Nie odnosi się to natomiast do szkół, które podlegają stopniowemu wygasaniu.

Warunki przyjmowania młodzieży do szkół przekształconych określają statuty i regulaminy.

Świadectwo złożenia egzaminu wstępnego z wynikiem pomyślnym do kl. I-ej gimnazjum zawodowego, wydane w roku poprzednim — nie zwalnia od egzaminu wstępnego w bieżącym roku szkolnym.

2) W związku ze spotykanymi często faktami, że poszczególne szkoły zawodowe lub klasy — posiadają zbyt małą liczbę uczniów, przypominam, że bez specjalnej zgody Władz Szkolnych nie można uruchamiać klas przy liczbie uczniów (uczennic) mniejszej od 30-tu. W wypadkach, gdy szkoły (klasy, wydziały) już w roku bieżącym i w latach poprzednich wykazywały słabą frekwencję, należy wystąpić w terminie do dnia 1 czerwca b. r. z wnioskiem — bądź o zawieszenie przyjmowania kandydatów do klas I-szych w r. szk. 1939/40, bądź o utrzymanie tych klas w drodze wyjątku nadal — mimo słabej frekwencji.

4) Wobec spotykanego przepełnienia szkół i powstałych stąd trudności lokalowych przy organizowaniu pracowni i warsztatów — może zajść potrzeba zmniejszenia nadmiernej liczby klas równoległych. Z tego również względu może okazać się koniecznym przeniesienie z terenu szkoły do osobnych lokali — organizacyj, istniejących przy szkole i nie stanowiących z nią organicznej całości, a uszczuplających jej lokal, jak np. kursów specjalnych, spółdzielni wytwórczych absolwentów, mieszkań zajmowanych przez personel szkolny, internatów i t. p. Przeniesienie powyższych instytucyj nie wyklucza oddziaływania szkoły na ich stan i rozwój.

3) Liczba klas w każdej szkole pozostaje w zasadzie taka, jaka jest w roku bieżącym, z wyjątkiem tych szkół, w których zgodnie ze statutem powstanie klasa nowa.

5) W związku ze znaczeniem, jakie odgrywa w zreformowanej szkole zawodowej nauka praktyczna — należy zwrócić szczególną uwagę na należyte zorganizowanie i zaopatrzenie pracowni i warsztatów, będących głównym ośrodkiem nauczania.

W razie konieczności powiększenia liczby

W tym celu Dyrekcje poszczególnych szkół powinny przewidzieć w planach finansowo-gospodarczych odpowiednie kwoty na zaopatrzenie warsztatów i pracowni w niezbędne pomoce naukowe. Przy opracowywaniu tego zagadnienia należy uwzględnić możliwość korzystania z produkcji warsztatów niektórych szkół w celu zaopatrzenia innych. W zakresie produkcji warsztatowej należy zwrócić uwagę, aby warsztaty zaspakajały przede wszystkim potrzeby własne oraz potrzeby innych szkół zawodowych.

6) Liczba instruktorów lub nauczycieli praktycznej nauki zawodu w szkołach nowego ustroju, powinna być dostosowana do wskazań podanych w wytycznych i programach.

7) Przy nauczaniu zajęć warsztatowych — klasę należy dzielić na grupy, przy czym we wszystkich szkołach, prowadzących warsztaty mechaniczne — na 1 instruktora w dziale obróbki ręcznej powinno przypadać w przybliżeniu około 25 uczniów, w dziale obróbki maszynowej — 16 uczniów, przy pracy w kuźni — od 16 do 20 uczniów.

Grupa powstaje niezawsze w wyniku podziału uczniów jednej klasy na grupy, lecz w pewnych wypadkach może powstać z połączenia uczniów kilku klas — w jedną grupę.

W szkołach stolarskich podczas zajęć warsztatowych — klasę dzieli się na grupy, przy czym na jednego instruktora w dziale obróbki ręcznej powinno przypadać około 18 uczniów.

W żeńskich szkołach podczas zajęć warsztatowych i praktycznych — klasę dzieli się na grupy, przy czym na jedną instruktorkę powinno przypadać około 32 uczennic.

Przy nauczaniu języków obcych należy zwracać uwagę, aby grupy językowe były tworzone w zakresie klas, a nie oddziałów równoległych, o ile ogólna liczba uczniów w grupie nie przekracza liczby ustalonej w statucie szkoły.

8) W odniesieniu do niepromowanych uczniów klas, podlegających w b. r. szkolnym likwidacji, należy stosować przepisy § 3 zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 29.V.1936 r. o sposobie reorganizacji państwowych szkół zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4, poz. 88).

9) Przydziały czynności na rok szkolny 1939/40 winny być przedłożone Kuratorium najpóźniej do dnia 1-go czerwca b. r. — ze wskazaniem wszystkich wakujących przedmiotów i godzin.

Przy angażowaniu nowych sił nauczycielskich, szczególną uwagę należy zwracać na posiadane przez kandydatów kwalifikacje (dyplomy, czasowe zezwolenia, względnie niezaprzeczone warunki do uzyskania dyplomu).

10) Szkoły prywatne nie mogą liczyć na zwiększenie zasiłków państwowych w porównaniu do r. szk. 1938/39, wobec czego budżety ich muszą mieć zapewnione realne pokrycie i to nie tylko w danym roku szkolnym, ale i w przewidywaniu na lata przyszłe.

11) W wypadku braku dostatecznych funduszy na budowę szkół prywatnych nie należy przedkładać wniosków w sprawie rozpoczęcia budowy nowych gmachów.

Właściciele szkół, pragnący rozpocząć budowę bez uzyskania zapewnienia subwencji z funduszy państwowych — nie mogą liczyć na pomoc ze strony władz szkolnych.

12) Braki w zakresie pracowni, warsztatów, inwentarza i t. p. powinny być uzupełnione w miarę możliwości przed rozpoczęciem roku szkolnego. Szczególny zaś nacisk kładzie się na lokale szkolne, których przebudowy, rozszerzenia i inwestycje, należy uskutecznić — jeżeli nie można z ważnych powodów — przed rozpoczęciem roku szkolnego, to jednak bezwzględnie w jaknajbliższym czasie.

13) Wobec wejścia w życie rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 21.XI.1938 r. o nadawaniu prywatnym szkołom zawodowym uprawnień szkół państwowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 13, poz. 384), szkoły, które pragną ubiegać się o te uprawnienia, powinny ściśle dostosować się do warunków podanych w tym rozporządzeniu oraz przestrzegać wszelkich przepisów, wydanych dla państwowych szkół zawodowych.

14) W związku z zarządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dn. 9.V.1938 r. o organizacji państwowego zakładu, obejmującego kilka szkół zawodowych, właściciele szkół prywatnych również mogą ubiegać się o zezwolenie na organizowanie zakładów zbiorczych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) M. B. Godecki.

*

KURATOR
Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Wilnie.

ZARZĄDZENIE Nr 22

z dnia 23 marca 1939 r. Nr 0-6253/39

w sprawie wycieczek do Wilna, Warszawy i Gdyni.

Ustalam następujące zasady organizacji wycieczek młodzieży szkolnej i pozaszkolnej do Wilna, Warszawy i Gdyni:

1. Każdy Inspektorat Szkolny powinien w bieżącym roku zorganizować przynajmniej po jednej większej wspólnej wycieczce do Wilna, Warszawy i Gdyni.

2. Przy organizowaniu wycieczek należy mieć na uwadze wskazówki podane w Dzienniku Urzędowym Kuratorium O. S. Wil. Nr 4 z dnia 1-go kwietnia 1939 r.

3. Do wycieczki młodzież powinna być przygotowana. Celem ułatwienia przeprowadzenia tego Komisja Wycieczkowa prześle bezpośrednio do poszczególnych szkół (dla oświaty pozaszkolnej po 100 kompletów do Inspektora-tu) — następujące wydawnictwa:

- a) Przewodnik po Wilnie D-ra St. Lorentza,
- b) Plan m. Wilna,
- c) 20 pocztówek z fotografii art. fot. Bułhaka.

Cena za jeden komplet wydawnictwa wynosi 2 zł 50 gr.

4. Każda grupa powiatowa powinna być należycie zorganizowana, posiadać wyznaczonego z góry kierownika, zastępcę i skarbnika, oraz przynajmniej 1 osobę opieki na 25 uczestników wycieczki.

5. Dokładny terminarz i kosztorys wycieczek do Wilna podany został w Nr 3 Dziennika Urzędowego K. O. S. Wil. z dnia 1 marca r. b.

Proszę Panów Inspektorów o dopilnowanie, aby wycieczki te odbyły się w wyznaczonych terminach. Do 10 kwietnia r. b. należy podać do Kuratorium przypuszczalną liczbę osób, zgłaszającą się na poszczególne wycieczki.

6. Opłaty za wycieczki uczestnicy powinni wpłacać wyznaczonemu skarbnikowi wycieczki. Zebrane od uczestników pieniądze należy przekazać Komisji Wycieczkowej Kuratorium za pośrednictwem P. K. O. na Nr 700.002 przynajmniej na dwa tygodnie przed terminem odbycia się wycieczki.

7. Po zakończeniu wycieczki należy przesłać dokładne sprawozdanie, które powinno zawierać następujące dane:

- 1) liczba młodzieży z poszczególnych szkół według stopni organizacyjnych,
- 2) liczba uczestników oświaty pozaszkolnej,
- 3) sumy przyznane na wycieczki przez samorząd,
- 4) ogólne uwagi.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) M. B. Godecki.

*

KOMUNIKATY URZĘDOWE.

Egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich.

Komisja Egzaminów Państwowych w Wilnie na Nauczycieli Szkół Średnich podaje do wiadomości, że egzaminy na nauczycieli szkół średnich w okresie egzaminacyjnym wiosennym r. b. rozpoczną się 3-go czerwca r. b.

Dopuszczeni do egzaminu — w myśl § 12 rozp. Ministra W. R. i O. P. z dnia 9 października 1924 r. w brzmieniu, nadanym mu rozporządze-

niem Ministra W. R. i O. P. z dnia 24 kwietnia 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 253) — kandydaci, którzy pragną przystąpić doń w tym okresie, winni zgłosić się pisemnie do Komisji Egzaminacyjnej w terminie do 15 maja r. b., składając jednocześnie opłatę 75 zł.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości zainteresowanych drogą ogłoszeń w lokalu Komisji Egzaminacyjnej (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3, II p.).

*

MARSZAŁEK JÓZEF PIŁSUDSKI

JAKO WYCHOWAWCA.

Przemówienie Generała Wincentego Kowalskiego

wyłoszone w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie
na akademii ku czci Pierwszego Marszałka w dn. 19 marca 1939 r.

Chwile uroczyste, poświęcone czci Pierwszego Marszałka Polski — dla każdego z nas, wiernym instynktem narodowym wiedzionych Polaków, są pełne wielkiego wzruszenia, skupienia i poczucia, że On duszę nam swą dał — sięgając po naszą duszę.

W takiej chwili myśli i uczucia nasze płyną ku tej wielkiej, genialnej i nieśmiertelnej Postaci:

— by czcić i słać imię Jego;

— by uprzytomnić sobie tę dumną naszą szczęśliwość narodową posiadania tej miary Postaci historycznej, pełnej stygmatu bohaterskiego ducha Polski;

— by spojrzeć jasno i badawczym orlim wzrokiem w dzieje Jego wielkich fidaszowych czynów, dokonanych siłą woli, charakteru i uporu;

— by wreszcie wyteżyć słuch nasz plemienny na głosy Jego proroczych wskazań i nakazów płynących z wielkiego serca i umysłu i tego naszego sumienia narodowego.

Każdy z nas, Polaków wie dobrze, jak silnych doznaje bodźców umysłu i serca, gdy słucha myśli i rozkazów Pierwszego Marszałka, tak ważkich, pociągających, wiążących i brzmiących jak żywy testament, i to — dla wielu pokoleń Polski.

W testamencie tym, w tej wielkiej spuściznie ideowo-wychowawczej, zawarł Pierwszy Marszałek Polski tajemnice naszych losów i przeznaczeń, widzianych Swym genialnym jasnowidztwem w mrokach nieznaney nam jeszcze przyszłości. Wskazaniom, które On Swym testamentem nam przekazał, tchnął żywiołową siłę doskonalenia się przez czyn.

W krótkim czasie mej prelekcji pragnę przytoczyć tylko kilka głównych wskazań wychowawczych Tego Wielkiego Wodza i Wychowawcy Polaków, Tego, który całe życie poświęcił pracy przekuwania myśli i uderzeń serca w czyn, dążąc do wcielenia coraz to nowych wartości w rze-

czywistość naszego życia zbiorowego Rzeczypospolitej.

Myśli Pierwszego Marszałka Polski o wychowaniu, wynikają z genialności umysłu i intuicji, oparte o głębokie doświadczenia i wiedzę o życiu, które przeżył w wielkiej skali, **tworzą zdecydowaną postawę ideową dla poglądów na istotę i funkcję wychowania.** Nie są one abstrakcyjne, lub wciśnięte w jakieś ramy systematu filozoficznego, a wiążą z tym, co jest żywiołem i rozumem — uszlachetnienie życia ludzkiego.

Jako Wódz i Wychowawca nie tylko z urodzenia, talentu i pobudek wewnętrznego musu duchowego, ale i z nadludzkiego trudu, pracy i walki w najcięższych dla narodu chwilach i warunkach, **opierał Swe poglądy pedagogiczne o idealizm praktyczny**, stawiając zasadę sprzężenia entuzjazmu serca z wolą dla dążenia ku potędze doskonalenia rzeczywistości w duchu prawd odwiecznych.

Był wrogiem relatywizmu i sofistycznego podejścia do prawd życia, bo znał z własnego Swego życia goręć i nikczemność ducha ludzkiego — płynące z tych źródeł.

Romantyzm i idealizm zostały stopione w duszy Wodza w szlachetny kruszec żywiołu o mocy dziejotwórczej.

Jego zapał, miłość, sprawiedliwość, honor i żądza czynów uszlachetniających życie społeczne i narodowe, znajdowały zawsze żywy odźwięk przede wszystkim w psychice młodzieży; wytwarzała się wiara w cud odrodzenia się duszy Narodu.

Oto Jego słowa:

„Tak dużo mam wspólnego z tym wiekiem, w którym to, prawem było mierzyć siły na zamiary i łamać co rozum nie złamie“.

I dalej:

„Być może jestem romantykiem, być może, że dlatego, że nigdy nie byłem zwolennikiem (tak zwanej) „pracy organicznej“, uszedłem w tę wojnę (światową). Ale porwało mnie w niej

coś wielkiego i to, że otworzyła się możliwość czynu polskiego. Byłem tylko wyrazicielem tego w Polsce, co się dusiło w atmosferze niewoli. Dzięki tej części, która postawiła pierwsze wojenne kroki, mogliśmy porwać za sobą część narodu, trzeba bowiem było, aby to, co było szaleństwem, stało się także rozumem Polski“.

Przecież to świadectwo wspaniałej syntezy harmonijnej romantyzmu i realizmu, najistotniejszych elementów krystalizującej się ideologii wychowawczej Wodza Narodu, z której wynikają dalsze myśli o celach wychowawczych.

Pierwszy marszałek Polski w swym poglądzie na życie, widział człowieka uczestniczącego w wielkim i nieprzerwanym dziele, coraz to nowego stawania się, wydobywania coraz to nowego (szlachetniejszego) życia.

Ujmuje On to następującymi słowy:

Zadanie życia:

„Zadaniem duszy ludzkiej wogóle jest tworzenie, wyzwalanie doskonalszych form ducha przez czyny, które są wcieleniem najszlachetniejszych tęsknot duszy ludzkiej“.

Sens i prawda życia:

„Wyroki Stwórcy skazują ludzi na tę ziemię rzuconych na mozoł i trud wielki, by z ubogiej gleby, jak ta sosna, życie wydobywali, by byli w trwałości pracy bezimienni, jak zieleń wieczna koron drzewnych, a na straż swej ziemicy wysyłali silnych, co w burzy się nie ugną. Nieraz, gdy myślę o tym, szukam małości myśli ludzkich wobec wielkich myśli Stwórcy. Wielkości! — gdzie twoje imię? Małości! — gdzie twoje myśli?“.

Mus i wymagania życia:

„Trzeba mieć tę otwartość i szczerłość, ażeby od siebie i innych wymagać ulepszenia duszy ludzkiej“.

Wielkość życia:

„Są ludzie i są prace ludzkie tak silne i potężne, że śmierć przewyciężają, że żyją i obcuja między nami. Są ludzie, którzy muszą żyć dłużej, których życie trwa nie latami, a wiekami wbrew prawdzie przyrodzenia ludzkiego“.

Głównym zrębem postawy ideowej, stosunkiem do roli człowieka i jego misji kulturalnej, oraz podstawą pracy wychowawczej Pierwszego

Marszałka Polski jest ideologia Prawdy, Prawa, Honoru i Pracy. Na tej ideologii opierał się walcząc z kłamstwem, prywatą, warcholstwem i lenistwem, oraz płynącym stąd upodleniem.

Idea Prawdy.

Prawdę uważał jako dewizę ludzi mocnych, żądał bezwzględnej prawdomówności mówiąc:

„Wszak naszym nieszczęsnym dzieciom kłamiemy ustawicznie z obawy, że wielkiego ciężaru prawdy życia słabe główki i słabe ich ciała by nie zniosły. Przecież lekarze chcąc ratować chorego i podtrzymać jego siłę moralną kłamią mu systematycznie o stanie jego zdrowia“.

Bo:

„Staby nie znosi wzroku prawdy i tarza się przed nim w prochu, silny — nawet się chwiewie, ale nigdy nie pada, i on tylko wyczyta w oczach bogini rozkosz woli“.

To też taki oto krótki i bezwzględny nakaz postawił wychowawcom i dowódcom:

„Gdy chcesz pracować dowodzeniem szukaj prawdy duszy. Patrz jej w oczy; prawda jest silną, jest mocą duszy!“.

Idea prawa.

W prawie widział uzgodnienie funkcji życia i celów Obywatela, Narodu i Państwa, mówiąc:

„Wyrosłem w kraju, gdzie prawem było bezprawie, gdzie każdy człowiek nie mający skłonności do łapania ryb w mętnej wodzie, tęsknił do prawa, które stoi nad wolą, samowolą, lub kaprysem człowieka.“

Pierwszym moim postanowieniem — jako Naczelnika Państwa — było szukanie prawa i umocnienia jego w Narodzie“.

Kiedy indziej mówił:

„Nakaz, moc, mus, postuszeństwo były za królów, cesarzy i imperatorów. Prawa te obowiązywały nie tylko rycerzy, ale i tych co pozostawali w domu. Stare zamierzchtë narody swą dziejową kulturę, pracę — przeszły w takiej właśnie, a nie innej formie i dawała ona nie sprzeczność życia, ale jego jednolitość“.

To też, oto jakimi słowy karcił bezprawie:

„Rozwielmożniło się w Polsce znikczemnienie ludzi przez bezprawie. Swobody demokratyczne zostały nadużyte tak, że można było znienawidzić całą demokrację. Interes prywatny przeważał ponad wszystko. Partie w Polsce rozmnożyły się tak licznie, że stały się niezrozumia-

te dla ogółu. To wszystko zostało skierowane przeciw każdemu, kto reprezentował Państwo, prawo“.

Widzimy, że Marszałek pragnął, by Naród w dążeniu do swobody szukał wewnętrznej zgodności między sobą i celami ogólnymi, które reprezentuje prawo.

Jednak Marszałek uważał, że samo prawo nie rozwiązuje całkowicie problemu współżycia i pracy w państwie, skoro stawiał następujące pytania odnośnie prawa:

„Czy jest to symbol wystarczający? — Czy zimny blask prawa grzeje i oświeca? — Czy sam tylko mus i nakaz za sobą prowadzi? — Czy nie ma w prawie zbyt daleko sięgających wyjątków? — Czy demokracja sama sobie nie przeczy, gdy mówi: naszym królem jest prawo — a równocześnie grzechy królików w grzechy prawa przeistacza? — Czy są inne jakieś symbole, które w historii jak cement używane były jako spoidło dla budowy?“

I tu Marszałek stawia wysoko i silnie jeszcze jeden filar budowy ustroju.

Honor.

Tak oto mówi Marszałek o honorze:

„Ja osobiście, o ile sobie przypominam, nigdy w życiu nie potrafiłem przekroczyć granic honoru i dlatego jestem niezwykle wrażliwy, gdy wymogi honoru są naruszone z widoczną dla niehonorowego człowieka łatwością“.

„Nowa era życia polskiego chciała i szukała człowieka bez skazy, człowieka, który honor cenił ponad wszystko i który honoru zdeptać, ani po więzieniach, ani po turmach, ani na wygnaniach nie pozwolił. I ten czynnik czystości charakteru, ten czynnik honoru, który występował we wszystkich moich czynach w całości mojej pracy podczas wojny, ten czynnik legendy, który szedł ze mnie, dawał mi siły moralne, gdy sił do pracy codziennej ze swym społeczeństwem nie stawało. Ten czynnik nie był obcy u wszystkich tych, którzy mnie na czoło narodu wynieśli pomimo, że byłem obcy narodowi, gdyż całe życie chodziłem, jak dziki kot Kiplinga swoimi własnymi ścieżkami“.

O honorze jako o rycerskiej przysiędze i powinności wojska wyznaje:

„Dopóki stoję na waszym czele, będę bronił do upadłego, nie cofając się przed żadną ofiarą, tego, co jest naszą własnością i co oddać musimy w całości nienaruszonej naszym następcom —

naszego honoru żołnierza polskiego. Tego też od was, żołnierze, z całą surowością wymagam. Czy w ogniu na polu bitwy, czy w obcowaniu z otoczeniem, oficer i żołnierz ma się zachować tak, by w niczym na szwank nie narazić honoru munduru, honoru sztandaru, który nas skupia. Ofiary krwawe, czy bezkrwawe, gdy trzeba, muszą być w tym celu złożone.

Niech się stanie co chce, a praca nasza nie hańbę, lecz chwałę imieniu polskiemu przyniesie. Zginąć możemy, ale hańby imieniu naszemu nie przyniesiemy“.

Bardzo znamienity jest Jego stosunek pojęciowy do cnoty i honoru wyrażony w następujących słowach:

„Na znaku „Virtuti Militari“, który nosimy na piersiach, wypisane jest hasło: Cnocie wojskowej.

Cnota jest wartością moralną o charakterze bezambicyjnym, który z góry przypuszcza podanie się pokorne człowieka tej wartości, którą ta cnota wyobraża. Jeśli w napisie podany jest wyraz: „Wojskowej“ to tylko dlatego, że wysokie napięcie moralne wymagane jest w czasach wyjątkowych, w czasach wojny.

Służąc tylko cnocie potrafi niewielu, dlatego też na odwrotnej stronie odznaki wypisane jest ułatwienie tej służby, w postaci słowa „honor“. Honor, jak się ktoś dowcipnie wyraził, jest surogatem cnoty, jest pozwoleniem na posiadanie ambicji, na wniesienie do służby całego mnóstwa cech indywidualnych. Lecz nie szukajmy przy tym tego, by zrobić honor fachowy, nie szukajmy obstawienia go mnóstwem artykułów i formalności, za którymi ginie cała treść honoru. Honor nasz powinien polegać na służbie; komu zaś służymy — to wypisane jest w ostatnim słowie naszej odznaki. Służymy Ojczyźnie, a służba jest niczym innym jak słuchaniem praw przez Ojczyznę dla Ojczyzny ustanowionych“.

Innym razem znów, zwracając się do przedstawicieli demokracji, takiej udziela poważnej i żarliwej przestrogi:

„Honor — to Bóg wojska, który niesie nakaz; ma taką siłę uderzenia, że śmierć wywołuje.

Strzeżcie się Panowie demokraci, go naruszać! Ostatni cement pęka, ostatnia więź pęka! Honor jest potęgą i wszystkie związane z nim zwyczaje — śmieszności nawet, są upiększeniem życia helotów demokracji, dzieci nakazu — żołnierzem ich wodzów“.

Jak wielkie, potężne i prorocze są to słowa, zwłaszcza dla tych demokratów, sąsiedniego narodu, którzy zapoznanie prawd potęgi cnót i honoru utratą niepodległości swej przypłacili.

Problem powiązania honoru i prawa, wolności i przymusu ujmuje Marszałek w takim oto nakazie:

„Prawo i honor — honor i prawo, cement to może wystarczający. Trzeba im dać życie!“.

Dalej Marszałek uważa, że najsurowszy nawet przymus zastosowany w obronie honoru i praw jednostki lub społeczeństwa jest wolnością, bo wyzwala człowieka z niewoli niskich instynktów, bo:

„Moc bez sprawiedliwości i swobody jest przemocą i barbarzyństwem. Sprawiedliwość i swoboda bez mocy jest pustym frazesem i dziecinadą. Ja osobiście — mówił — wogóle nie znoszę bezkarności prowadzącej w sposób naturalny do rozwydrzenia i obniżenia gwałtownie wszelkiego poczucia zwyczajnej moralności“.

Wielki Marszałek wyznawał zasadę, że gwarancją siły i bezpieczeństwa rozwoju Polski jest morale jej obywateli. Morale — ta etyka masy warstw społecznych. To też — troszcąc o rozwój moralny młodego pokolenia, wyznaczył wysokie miejsce w koniecznościach celów narodowo-państwowych.

Idea pracy.

W całym swym życiu Wielki Marszałek Polski dawał przykład najgłębiej pojętego kultu pracy. Budził i głosił w społeczeństwie szacunek dla pracy, oraz wartości etyczne tkwiące w pracy.

Oto z jaką dumą mówił o pracy Swojej:

„Jestem człowiekiem pracy, który jest dumny z tego, że własną pracą i wysiłkiem mógł uczynić tak dużo na świecie i w Polsce“.

A oto jaki sens i posłannictwo przypisywał pracy mówiąc:

„Człowiek jakoby ujarzmił żywioły. Żywioły nie jego ręką wytworzone na naszym padole płaczu. Żywiołów tych dawniej liczono zaledwie kilka, a liczba ich rośnie prawie z roku na rok. Woda więc obraca koło, słońce ogrzewa pola i elektryczność pracuje we wszystkich kierunkach, ogień daje ciepło. Woły robocze czyni człowiek z elementów. I dumny jest z tego, że dzieło nie swoje opanował i zmusił do niewolniczej

roboty dla swojej jedynie wygody. A jednak jest i żywioł nie boski, lecz ludzki i dlatego może człowiek go tak mało szanuje. Żywiołem tym jest praca; praca ludzkich mózgów, praca ludzkich serc i praca ludzkich mięśni. Dzieje ludzkie w całych tysiącletniach, wszystko to, co nazywamy kulturą, są właśnie przetworem tego ludzkiego żywiołu — człowieczej pracy. A człowiek zamiast być dumny z opanowania tego, co może opanować, chce być dumny z opanowania żywiołu nie swego i żywiołu boskiego.

Specjalnie człowiek nie chce szanować największej potęgi swego żywiołu: pracy zbiorowej, chociaż ta właśnie największe cuda tworzy“.

Widzimy więc, że w pracy spajania się ducha z materią widział Wielki Marszałek sens i usprawiedliwienie życia ludzkiego na ziemi. Nie z urodzenia, ani z tytułów czerpie człowiek prawo do godności i dumy człowieczej, a jedynie z najwyższego napięcia władz mózgu, serca i rąk w niezłomnej woli spełnia posłannictwo kulturalne.

Brzydził się i gardził tymi, którzy łatwiną zakłamanego słowa i krętymi ścieżkami lenistwa, oraz wyzysku usiłują przejść przez życie. Z głębi duszy nienawidził tych co z krwawej pracy szarego człowieka czynią żerowisko. Odmawiał im prawa godności człowieczej i bezbrzeżną pogardą piętnował. W pracy widział najwyższą wartość ustroju i kultury narodu czyniąc z niej nieraz fundament i miernik wartości obywatela. Słyszymy nieraz, jak całą duszę pragnie wykrzyknąć i gorącym sercem wydartym z piersi rozwalić mur nieczułych sumień, by pojęły, że w rozpowszechnieniu tej idei wielkiej pracy, której własne życie w ofierze złożył, zawiera się doskonalsze jutro i mocarstwowość Polski odrodzonej.

Oto co mówił o tej wielkości pracy:

„Idą czasy, których znamieniem będzie wyścig pracy, jak przed tym był wyścig żelaza, jak przed tym był wyścig krwi. Kto do tych zawodów bardziej przygotowany będzie, kto w tym wyścigu większe dowody wytrzymałości złoży, ten w najbliższych czasach będzie zwycięzcą“.

Wielki Marszałek, ceniąc w nas wrodzony dar dowcipu i humoru, chciał, by praca przepelniona była blaskiem żywiołowej radości, zapału i zdrowego dowcipu, bo praca, to nie katorgia, ani zło konieczne; praca to sens, wartość i błogosławieństwo życia. Ten rys usposobienia zbli-

zał Go do młodzieży — i odwrotnie — bowiem młodzież umie trud codzienny krasić słońkiem uśmiechu, pracę prześwieślać entuzjazmem bujnego żywiołu. To też o sobie mówił:

„Umiałem, jak dobry żołnierz, śmiać się wesoło, gdy życiu niebezpieczeństwo groziło“.

Wiemy, jak bardzo kochał On dzieci i młodzież. One mu to uosobiały piękno i promienną wizję Polski, do której szedł od lat najmłodszych, i którą budował w nadludzkim trudzie, twierdząc:

„Idą teraz godziny za godzinami, zwycięstwo za nami, przed nami szerokie życie. Burz dla nerwów nie ma, piękno jakby stygnie i człowiek czeka na nowego człowieka, aby piękno odrodzenia gdzieś wyszło, piękno chwili wiosny — wiosny nowego polskiego życia. Gdy myślę o tym zbliżając się co krok do grobu, to zawsze mi się zdaje, że odrodzenie, piękno i pieśń odrodzenia nie z naszych piersi się wyrwie, że dopiero piersi dzieci i młodzieży, gdy dorosną — pieśń tę zaśpiewają, że one zobaczą Polskę odrodzoną pełną śmiechu i szczęścia“.

Wielki Marszałek w rozważaniach swych nad metodami urabiania i formowania psychiki młodego pokolenia stał na stanowisku możliwości kształcenia charakterów; — wbrew twierdzeniu wielu psychologów - teoretyków, uznawał, że charakter człowieka jest wykształcalny. Sam był z talentu, usposobienia i głębokiej wiedzy psychologiem — wychowawcą praktykiem. W pismach swych i przemówieniach często stwierdzał:

„Badałem psychologię zjawisk i wydarzeń, badałem psychikę człowieka“.

Wychowywać w świetle poglądów Marszałka — to znaczy wykuwać mocne, zwarte i pod względem etycznym dodatnie charaktery, a zagadnienie kształcenia charakteru rozwiązał twardym i definitywnym nakazem:

„Duszę bierzesz — duszę daj“.

Oto dalej jakie wskazania dał dotyczące metod i treści pracy:

„Niepodobna żądać od ludzi genialności, większość — to ludzie średniej miary, zdrowego rozsądku — na nich opiera się wszelka praca państwowa. Nie wolno jednak przechodzić do porządku dziennego nad koniecznością podnoszenia ich wartości etycznej — trzeba żądać od

ludzi, by się tą wartością kierowali w pracy, trzeba wychować uczciwe, prostolinijne i twarde charaktery“.

Uważał, że trudności istnieją po to, żeby je przełamywać mówiąc:

„W dzieciństwie moim ciągle szeptało mi do uszu tak zwane mądre przysłowia: „Nie dmuchaj pod wiatr!“ — „Głową muru nie przebijesz!“ — „Nie porywaj się z motyką na słońce!“ — doszedłem jednak później do tego, że silna wola, energia i zapał mogą te właśnie zasady złamać i obecnie, kiedy stoimy wobec wielkich zadań dalszej budowy państwa polskiego, właśnie potrzeba nam ludzi, którzy potrafią tej starej mądrości tych przysłów się przeciwstawić“

Całą pracą wychowawczą opierał Marszałek na następujących praktycznych zasadach:

1. **Stawiać wychowanka wobec jasno określonych zadań.**
2. **Pobudzać honor, ambicję i wiązać uczuciowo z celem pracy.**
3. **Stosować konsekwentnie prawo jednostkowej odpowiedzialności.**

Szczególny nacisk kładł na konieczność wyrabiania i pogłębiania odpowiedzialności, nakazując:

„Jeśli zdobyłeś podstawowe wiadomości pracy, pracuj samodzielnie, rozwijaj jak największą inicjatywę, ale pamiętaj bezustannie o odpowiedzialności. Miej zawsze i wszędzie krew zimną, serce gorące i ożywione siłą moralną, której źródłem jest idea“.

„Każdy człowiek musi ponosić odpowiedzialność za swoje czyny. Osobiście nie mogę po prostu znieść tego poczucia nieodpowiedzialności, które tak silnie jest założone w charakterze Polaki. Jest to zdaniem moim dowód słabości, gdyż silny człowiek nie może nie szukać odpowiedzialności za swoje czyny i nigdy nie zechce odpowiedzialności za nie unikać“.

Marszałek był przeciwnikiem cieplarnianych metod wychowania, nie uznawał ułatwień i tak zwanego prowadzenia za rączkę, bo mówił:

„Są dwa systemy nauki pływania, jeden — rzucić ucznia odrazu na głęboką wodę i dawszy mu ogólne wskazania umiejętnego zachowania się na wodzie, pozostawić mu zupełną swobodę. Ten stwarza dzielnych i silnych pływaków.

Drugi — otoczyć ucznia pęcherzami, wziąć go na linkę i broń Boże nie dopuścić, by choć raz napił się wody. Ten stwarza mazgajów bojących się wody i oglądających się za szczegółami nauki pływania, za łaskawą opieką linki i pęcherza. Jestem zawsze za pierwszym systemem.

„Aby nauczyć się chodzić, trzeba chodzić, choćby się miało guza nabić“.

Pewnym cechem charakteru, najbardziej wartościowym szczególnie poświęcał uwagę. W studium „Wartości żołnierza Legionów“ ustala charakterystykę żołnierza legionowego o zaletach i cechach, które zdaniem Jego powinny się stać głównym tworzywem ideału wychowawczego. Żołnierz legionowy, ten nowy typ kulturalny żołnierza-obywatela — zrodził się z tego co było rdzennie zdrowe i silne ideowo w Polsce ujarzmionej, a krystalizował się w ogniu ofiary, wykuwając w obliczu śmierci własną osobowość ludzką tak wspaniałą i bohaterską, a zarazem tak prostą i promienną, że złączyły się w niej rzeczywistość i legenda ujęta w następujących słowach Wielkiego Marszałka:

„Legenda i sława wzięły nas na swe skrzydła i niosły. Jeśli jest w legendach coś fałszywego to one naprzód daleko nie zajdą, wstrzymają się u wrót serca. Nasza sława i legenda przed tymi wrotami się nie zatrzymały. Poszło przede wszystkim za nami to, co jest najpiękniejsze w kulturze ludzkiej — poszła sztuka. Moi Panowie, poezja twórcza należy do tych dziedzin ducha, która mówiąc słowami Słowackiego, „owija się jak bluszcz koło dębu“, owija się jak bluszcz koło wielkiego wysiłku ludzkiego. Im większy wysiłek, im większa praca ducha ludzkiego, tym silniej szuka poezja i sztuka dla swej twórczości motywów z tego życia“.

Bardzo wysoką miarę potęgi uroku legendy i sławy, oraz romantycznych snów o niej widzi Marszałek w duszy młodzieńczej i żołnierskiej polskiej, podając świadectwo temu w następujących Swych wierzeniach:

„Gdybym mógł swych młodych żołnierzy,

śniących w grobie o Polsce, zapytać o zdanie szczere — a umarli i umierający nie kłamią — powiedzieliby wraz ze mną, ich wodzem, że nie żałujemy ani krwi, ani ofiar, gdy ten sen i marzenie długich lat się spełniły“.

Wreszcie wskazuje Marszałek na silny związek obowiązków uczuć między żołnierzem i dowódcą, oraz kult wodzów:

„Wreszcie jeszcze jeden znamienity rys dobrego żołnierza. Spełnia on twardy obowiązek żołnierski, wykonywując pracę nieraz bardzo mało znaczącą i potrzebną. Żąda jednak zawsze bardzo twardo szacunku dla swej pracy i szacunku dla swego dowódcy. Cechą wszystkich dobrych żołnierzy jest to, że swych wodzów prowadzących do zwycięstw kochają i wymagają dla nich czci“.

Widzimy, że **Wielki Marszałek przekazał nam w testamencie ideały wychowania i drogi ideowe polskiej myśli pedagogicznej wskazując jasno i wyraźnie tylko jedyny i nieprzemijający cel dążeń, tą mocarstwowość Rzeczypospolitej, o której zadecyduje duch i czyn polski.**

Wskazał na drogę do wytkniętego celu mówiąc:

„Przed Polską leży i stoi wielkie pytanie: czy ma być państwem równorzędnym z wielkimi potęgami świata, czy ma być państwem małym, potrzebującym opieki możnych? Na to pytanie Polska jeszcze nie odpowiedziała. Ten egzamin z sił swoich jeszcze zdać musi. Czeką nas pod tym względem wielki wysiłek, na który my wszyscy, nowoczesne pokolenie, zdobyć się musimy, jeżeli chcemy zabezpieczyć następnym pokoleniom łatwe życie, jeżeli chcemy obrócić tak daleko koło historii, aby wielka Rzeczpospolita Polska była największą potęgą nie tylko wojenną, lecz także i kulturalną na całym wschodzie.“

Wskrzesać i tak ją postawić w sile i mocy, w potęgę ducha i wielkiej kultury musimy, aby się mogła ostać w tych wielkich być może przewrotach, które ludzność czekają“.

*

SILNE LOTNICTWO TO POTĘGA PAŃSTWA

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Ś. p. HELENA Z KAWECKICH-JANICZAKOWA.

Dnia 6 marca 1939 roku zmarła w 29 roku życia ś. p. Helena z Kaweckich-Janiczakowa, nauczycielka Szkoły Ćwiczeń przy Państwowym Pedagogium w Wilnie. Całą duszą oddała pracy nad wychowaniem młodzieży, do ostatnich chwil swego życia wracała ciągle myślą do szkoły, interesując się żywo wszystkimi prze-

jawami jej życia. Kochała i rozumiała młodzież, i cieszyła się jej wielkim zaufaniem. Odeszła w pełni sił duchowych swej bogatej natury, zostawiając głęboki żal wśród uczniów i kolegów, oraz świetlaną pamięć ideowej wychowawczyni i nauczycielki.

Cześć Jej Pamięci!

*

DOKSZTAŁCANIE BIBLIOTEKARZY

samorządowych bibliotek oświatowych i większych bibliotek organizacyj społecznych w Okręgu Szkolnym Wileńskim w r. 1938/39.

W ciągu ostatnich kilku lat na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego daje się zauważyć silny rozwój akcji samorządowych bibliotek oświatowych, organizacyjnie ujętych w Powiatowe i Gminne Centrale Biblioteczne, wysyłające w teren biblioteki ruchome. W zestawieniu dwóch lat szkolnych 1934/5 i 1937/38 rozwój ten szczególnie staje się widoczny, co obrazują następujące tabelki:

Lata szkolne	Liczba b-k ruchomych, wysyłanych z Powiatowych i Gminnych Central Bibliot.	1 książka z b-k samorządowych wypada na ilość mieszkańców	% obsłużenia terenu b-kami samorządowymi w stosunku do ilości rejonów szkolnych *)
34/35	311	26	14,4%
37/38	1346	14	49,4%

Lata szkolne	Świadczenia samorządowe na b-ki w złotych	Przeciętna świadczeń samorząd. na b-ki, na głowę mieszkańca w gr.	Liczba czytelników b-k samorządowych	% ludności, korzystającej z b-k samorządowych
34/35	29,860	1,0	18761	0,6%
37/38	78,370	2,7	44451	1,5%

Przy uwzględnieniu księgozbiorów bibliotek organizacyj społecznych, działających głównie w miastach i nie wykazujących większych tendencji rozwojowych, ogólny stan nasilenia terenu książką jest wyższy, a mianowicie w roku szkolnym 1937/38 1 książka z bibliotek samorządowych i organizacyj społecznych razem wypadała na 8 mieszkańców, średnia w całej Polsce wynosi 1 książka na 5 mieszkańców. Wobec tego, że z bibliotek organizacyj społecznych w r. 1937/38 korzystało 0,5% ogółu ludności, razem więc w Okręgu z bibliotek oświatowych korzystało przeciętnie 2%, gdy średnia w tej dziedzinie w całej Polsce wynosi około 3—4%.

Mała stosunkowo liczba czytelników tłumaczy się przede wszystkim:

a) znaczną jeszcze liczbą analfabetów na ziemiach północno-wschodnich Rzeczypospolitej, bo dochodzącą do 25—30%,

b) za małą liczbą bibliotek samorządowych i książek, oraz zbyt niskimi świadczeniami samorządu terytorialnego na te cele,

c) trudnością w doborze książek odpowiednich poziomowi ludności wsi kresowej i możliwie dostosowanych do specjalnych tutaj warunków regionalnych,

d) nie wystarczającą, jak dotychczas, w niektórych powiatach propagandą bibliotek i czytelnictwa**); wreszcie, co można uważać prawie za najważniejsze,

*) Punkty biblioteczne, obsługiwane przez biblioteki samorządowe w przeważającej większości pokrywają się z rejonami szkół powszechnych.

**) W większości jednak powiatów wyczuwa się coraz większe zainteresowanie ludności biblioteką i książką do tego stopnia, że zapotrzebowanie na nie znacznie przerasta możliwości jego zaspokojenia.

e) niedostatecznym przygotowaniem pracowników oświatowych, prowadzących biblioteki.

Z tych względów władze szkolne, roztaczając opiekę nad bibliotekami oświatowymi, a przede wszystkim samorządowymi, jako mającymi największe widoki rozwoju, organizują dokształcanie bibliotekarzy. Dokształcanie to zasadniczo odbywa się na trzech szczeblach:

1) Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dokształca bibliotekarzy Powiatowych Central Bibliotecznych,

2) Kuratorium Okręgu Szkolnego — bibliotekarzy gminnych (miejskich) bibliotek i bibliotekarzy większych bibliotek organizacji społeczno-oświatowych (bibliotek o charakterze publicznym),

3) Inspektoraty Szkolne — bibliotekarzy punktów bibliotecznych (pracowników oświatowych — bibliotekarzy z tych miejscowości, gdzie czytelnik bezpośrednio otrzymuje z biblioteki książkę, biblioteki te — to przeważnie komplety ruchome z Powiatowych lub gminnych Central bibliotecznych).

1. Dokształcanie bibliotekarzy Powiatowych Central Bibliotecznych.

W bieżącym roku w maju Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zamierza zorganizować nad jeziorem Narocz czterotygodniowy kurs dla bibliotekarzy Powiatowych Central Bibliotecznych dla trzech wschodnich Kuratoriów: Wileńskiego, Brzeskiego i Wołyńskiego. W kursie będą mogli wziąć udział również bibliotekarze Central Bibliotecznych organizacji społecznych.

Pierwsze, wstępne przeszkolenie bibliotekarzy P. C. B. z terenu Kuratorium Wileńskiego otrzymali w roku ubiegłym na tygodniowym kursie, organizowanym w Wilnie przez Kuratorium O. S. Wil.

Niezależnie od tego bibliotekarze P. C. B. dokształcają się drogą samokształcenia, korzystając z tak zwanego „Korespondencyjnego Kursu Bibliotekarstwa“, organizowanego przez Instytut Oświaty Pracowniczej w Warszawie. Kurs trwa 10 miesięcy przy opłacie 8 zł miesięcznie. Koszta kursu pokrywają sami bibliotekarze. W niektórych powiatach z pomocą biblio-

tekarzom przychodzą Powiatowe Komisje Oświaty Pozaszkolnej.

Duży zakres działania i doniosła rola, jaką w stosunku do całokształtu akcji bibliotecznej w powiecie spełnia Powiatowa Centrala Biblioteczna, wymaga, by jej bibliotekarz — kierownik stał na wysokości zadania: był człowiekiem uspołecznionym i posiadał wykształcenie średnie oraz fachowe przygotowanie do tej funkcji. Z tym wiąże się potrzeba znalezienia odpowiednich środków na wynagrodzenie bibliotekarza przynajmniej w wysokości 150 zł miesięcznie. Szereg Samorządów Powiatowych już obecnie opłaca bibliotekarzy Powiatowych Central Bibliotecznych w granicach 80 — 150 zł miesięcznego uposażenia. Są to Centrale liczące do 10.000 tomów i wysyłające w teren po 70 do 100 kompletów bibliotek ruchomych rocznie. (Wilno — Troki, Baranowicze, Lida, Nowogródek, Słonim, i Wołkowysk). Wynagrodzenie bibliotekarzy mniejszych Central waha się w granicach od 50 do 80 zł miesięcznie.

2. Dokształcanie bibliotekarzy gminnych (miejskich) bibliotek oraz bibliotekarzy większych bibliotek organizacji społecznych.

Zagadnienie to na terenie Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego w chwili obecnej jest szczególnie ważne i pilne, gdyż samorządy terytorialne coraz bardziej doceniając potrzebę dostarczenia wsi dobrej książki, organizują nowe biblioteki, lub powiększają już istniejące. W większości jednak wypadków nie posiadają jeszcze fachowo przygotowanych do tych celów pracowników — bibliotekarzy, co powoduje niejednokrotnie poważne niedociągnięcia zarówno w zakresie doboru książek, jak i organizacji bibliotek oraz czytelnictwa. Sprawa ta nabiera tym większego znaczenia, że większość gminnych bibliotek przeorganizowuje się obecnie na gminne centrale biblioteczne, mające za zadanie obsługiwanie nie tylko miasteczka gminnego, lecz i najodleglejszych miejscowości (gromad) na terenie danej gminy przez wysyłanie nie dużych, często wymiennych kompletów ruchomych (pośrednictwo sołtysów). Należy nadmienić, że tak pomyślana akcja biblioteczna gmin ma plan swojej pracy uzgadniany i zharmonizowany z działalnością Powiatowych Central Bibliotecznych, uzupełniając się wzajemnie i tworząc tak zw. „sieć biblioteczną“ w powie-

cie. Specjalne warunki geograficzne i komunikacyjne na ziemiach północno-wschodnich Rzeczypospolitej w pełni uzasadniają taką koncepcję struktury organizacyjnej akcji bibliotek samorządowych. Duże odległości od miast powiatowych do punktów bibliotecznych, nieraz po 50, 80 i więcej kilometrów, i zbyt mało jeszcze dróg bitych wymagają częściowej decentralizacji w tej dziedzinie przez stworzenie w ośrodkach gminnych większych filii Powiatowej Centrali Bibliotecznej, którymi mogą stać się gminne centrale biblioteczne.

W celu należytego przygotowania do tych zadań bibliotekarzy bibliotek gminnych, a również i bibliotekarzy bibliotek organizacyj społecznych Kuratorium organizuje w bieżącym roku pięć czterodniowych (wstępnych) kursów bibliotekarskich. Ze względu na oszczędność środków pieniężnych i czasu organizatorów kursów na jednym kursie będą łączone po 3—4 powiaty razem.

Kursy już odbyły się, bądź też odbędą się w następujących miejscach i terminach:

1) w Święcianach — 20, 21, 22 i 23.III.1939 r. — dla powiatów: Święciany, Brasław i Postawy;

2) w Wilnie — 25, 26, 27 i 28.III.1939 r. — dla powiatów: Wilno—Troki, Lida i Oszmiana;

3) w Budstawiu (pow. wilejski) — 4, 5, 6, i 7.V. 1939 r. — dla powiatów: Wilejka, Mołodeczno i Głębokie;

4) w Grodnie — 20, 21, 22 i 23.IV.1939 r. — dla powiatów: Grodno, Augustów i Suwałki;

5) w Baranowiczach — 27, 28, 29 i 30.IV.1939 r. — dla powiatów: Baranowicze, Słonim, Stołpce i Nieśwież.

W roku 1940-ym będą przeszkoleni bibliotekarze pozostałych 4-ch powiatów, a mianowicie: Nowogródek, Wołożyn, Szczuczyn, Wołkowysk i m. Wilno. W następnych zaś latach przewiduje się dalsze dokształcanie tych bibliotekarzy na kursach o rozszerzonym i pogłębionym programie. Program obecnie organizowanych kursów uwzględnia przede wszystkim praktyczne zagadnienia techniki i organizacji pracy bibliotekarskiej oraz form zorganizowanego czytelnictwa, dostosowane do skali działalności gminnej centrali bibliotecznej oraz bibliotek miejskich i organizacyj społecznych o charakterze stałym.

Należy tutaj nadmienić, że bibliotekarze

gminni stanowią element społeczny i ochotniczy spośród nauczycielstwa szkół powszechnych, pracowników samorządowych i innych osób, przy czym przy ich doborze zwracana jest specjalna uwaga na to, by odpowiadali oni następującym warunkom:

a) posiadali zamiłowanie do pracy z książką, duże uspołecznienie i wyrobienie obywatelsko-państwowe,

b) dawali gwarancję stałego, lub przynajmniej dłuższego pobytu w ośrodku gminnym, względnie bardzo bliskim jego sąsiedztwie,

c) posiadali warunki dobrej współpracy z miejscowym zarządem gminy (miasta), nauczycielstwem i organizacjami społecznymi.

Aczkolwiek praca bibliotekarza gminnego ma charakter społeczny i ochotniczy, to jednak, posiadając w sobie jednocześnie elementy pracy systematycznej, odpowiedzialnej i zajmującej dosyć dużo czasu — winna być w zasadzie wynagradzana. Wobec skromnych możliwości finansowych samorządu gminne (miejskie) przeznaczają na ten cel sumy ryczałtowe od 40 do 100 zł w stosunku rocznym.

3. Dokształcanie bibliotekarzy punktów bibliotecznych.

Bibliotekarze punktów stanowią najliczniejszą grupę pracowników bibliotecznych, bo dochodzącą przeciętnie do 150 osób w powiecie. Większość ich — to nauczyciele publicznych szkół powszechnych, których również trzeba przygotować do umiejętnego pełnienia funkcji bibliotekarza-oświatowca w środowisku, wskazując im na:

1) główne zasady pracy technicznej — bibliotekarskiej i prowadzenia statystyki w małej bibliotece.

2) metody szerzenia propagandy biblioteki i czytelnictwa,

3) metody i formy prowadzenia zorganizowanego czytelnictwa, jak: głośnego czytania w zespole ciekawych książek, organizowania konkursów znajomości literatury, konkursów dobrego czytania (rozumienia) książek, sądów i wieczorów literackich, zespołów samokształceniowych oraz na metody udzielania porad w zakresie czytelnictwa pojedynczym czytelnikom,

4) wreszcie na umiejętność wiązania wiadomości nabytych z książek z życiem środowiska, regionu i Państwa.

Dokształcanie bibliotekarzy punktowych odbywa się na jedno lub dwudniowych konferencjach bibliotekarskich, organizowanych przez Inspektoraty Szkolne, przynajmniej co drugi, lub trzeci rok w każdej gminie, częściej po 2—3 gminy razem dla zaoszczędzenia na czasie i środkach pieniężnych. Znaczniejsza część tych konferencji bywa poświęcana na praktyczne przeobrażenie zagadnienia prowadzenia zorganizowanego czytelnictwa oraz na hospitowanie odpo-

wiednio przygotowanych zajęć z tego zakresu w miejscowych świetlicach, czytelniach lub na kursach wieczorowych.

Każdy, kto uświadamia sobie, jakie znaczenie dla ziem północno-wschodnich Rzeczypospolitej posiada ożywiona działalność bibliotek oświatowych i dobrej, polskiej książki, wykaże większe zainteresowanie tym odcinkiem pracy oświatowej, a swoją postawą i osobistym w niej udziałem wydatnie przyczyni się do podniesienia kultury tych ziem.

Edward Aluchna.

*

Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA POPIERANIA BUDOWY PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH W OKRĘGU SZKOLNYM WILEŃSKIM W ROKU 1938.

W dniu 12 marca b. r. w lokalu Kuratorium O. S. Wil. odbyło się Ogólne Zgromadzenie Wileńskiego Komitetu Okręgowego T. P. B. P. S. P., na którym złożono sprawozdanie z działalności w r. 1938 oraz przedstawiono plan pracy na rok 1939.

W sprawozdaniu z działalności uwzględniono zasadnicze cztery działy:

- a) stan organizacyjny,
- b) stan finansowy,
- c) akcję w kierunku budownictwa szkolnego oraz
- d) akcję w kierunku zaopatrywania szkół w pomoce naukowe.

Stan organizacyjny w dniu 1.I.1939 przedstawiał się następująco: Na terenie Okręgu istniało 796*) Kół Towarzystwa, skupiając w sobie 14553 członków oraz 482 Koła uczestników (w tym w szkołach powszechnych 469, w szkołach średnich ogólnokształcących zaledwie 9, a w szkołach zawodowych jedynie 4) grupujących 34261 uczniów (nnic). Dane te w porównaniu ze stanem z dnia 1.I.1938 r. wykazują przyrost 1063 członków zwyczajnych i 6821 członków uczestników. Wzrosła również liczba członków dożywotnych o 31 osób. Na podstawie przytoczonych liczb można uznać, że Towarzystwo na naszym terenie wzmacnia się organizacyjnie.

Działalność tej organizacji znajduje coraz większe zrozumienie i uznanie wśród społeczeństwa. Jest to niewątpliwie objawem dodatnim i pozwala spodziewać się, że w najbliższym okresie będziemy obserwować stały postęp w tym kierunku, gdyż obecnie w rejestrach Towarzystwa figuruje jeszcze zbyt nikły procent zarówno dorosłych mieszkańców jak i młodzieży szkolnej Wileńszczyzny.

Stan finansowy Towarzystwa w roku 1938 przedstawiał się również pomyślniej, niż w latach ubiegłych. Wpływy rzeczywiste były wyższe od preliminowanych na ten rok i od uzyskanych w r. 1937. Rodzaj tych wpływów oraz wysokość ich ilustruje załączona tabela. Podaje ona w kierunku poziomym wysokość kwot uzyskanych przez odpowiednie Obwody w r. 1938 i w r. 1937 (ostatnia rubryka) — a w kierunku pionowym wysokość kwot uzyskanych przez Okrąg z poszczególnych źródeł oraz porównanie tych wpływów z wpływami w roku 1937.

Treść tej tabeli wyraźnie mówi, iż prawie wszystkie Obwody uzyskały w roku sprawozdawczym lepsze wyniki materialne, dając Okręgowi o 34408 zł więcej niż w roku 1937. Szczególnie dobre rezultaty dał V Tydzień Szkoły Powszechnej, gdyż w porównaniu z IV Tygodniem przyrost wpływów wynosi tu 22559 zł. Wzrosły równie znacznie wpływy od członków dożywotnych i za znaczki na świadectwa szkolne (lepiej w szkołach powszechnych, słabiej w szkołach średnich). Bardzo mały przyrost wykazują jedynie wpływy od Kół za materiały wartościowe. Wydaje się, że przy bardziej ciągłej

*) Wszelkie dane liczbowe tego działu nie obejmują powiatu lidzkiego i nieświeskiego z powodu braku odpowiednich sprawozdań z tego terenu.

Zestawienie wpływów Komitetu Okręgowego Towarzystwa Pop. Bud. Publ. Szkół Powsz. w Wilnie za rok 1938 *).

KOMITET OBWODOWY	Koła za materiały wartosc.	Od człon- ków doży- wotnich	Znaczkii na świadcetwa a 10 gr	Znaczkii na świadcetwa a 30 gr i 1 zł	Materiał wartosc. w Tyg. Szkoły	Imprezy i ofiary	Za wywieszki	Na fundusz pomocy nauk.	?	Razem w r. 1938	Razem w r. 1937
	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł	zł
Wilno--m.	5853	—	2461	4917	2129	5445	100	240	1648	22794	23009
Grodno	6940	750	3426	1202	2173	5766	150	3·6	1307	22070	18968
Lida	901	370	1551	544	1455	2950	30	200	1343	9344	7275
Nowogródek	2025	1950	1207	252	851	1371	10	20	1521	9208	5971
Brasław	2360	—	746	168	746	2743	10	639	1059	8472	4549
Baranowicze	1658	150	1467	837	1330	1606	460	176	527	8211	7120
Suwałki	1224	65	1714	677	421	1562	—	378	698	6738	5572
Augustów	353	—	893	244	609	1106	—	73	388	3667	
Szczuczyn	1423	100	734	46	694	2077	—	1048	447	6570	4827
Wołkowysk	1022	150	1230	545	1012	868	—	514	854	6195	4481
Nieśwież	1128	—	1388	253	1025	1362	—	81	531	5768	9492
Stołpce	855	—	569	169	920	1290	—	104	469	4376	
Głębokie	709	450	910	318	610	1071	—	68	1600	5736	2458
Wołożyn	1512	150	671	—	458	1035	—	88	1711	5625	3780
Wilno—pow.	1199	600	678	173	754	887	—	81	902	5274	2261
Słonim	1187	375	593	560	370	1286	—	11	555	4938	4621
Postawy	818	—	438	105	737	830	115	178	588	3808	1328
Oszmiana	1052	150	398	113	614	756	—	54	482	3619	3885
Wilejka	937	275	333	116	450	770	90	155	265	3382	5225
Mołodeczno	619	300	278	187	585	569	110	1	361	3010	
Święciany	671	—	507	253	489	558	—	143	133	2755	2668
R a z e m	34438	5835	22192	11679	18433	36243	1075	4621	17380	151896	117488
W r. 1937	34295	1277	17082	10041	10342	21775	1010	—	21626	117488	
Przyrost o	+143	+4558	+5110	+1638	+8091	+14468	+65	—		+34408	

*) U w a g a : W sumach ogólnych pewne nieściśności wynikają z powodu zaokrąglenia poszczególnych kwot do złotych. Rubryki obejmujące w r. 1937 dwa powiaty (np. Suwalski i Augustowski) stanowiły wówczas jeden Obwód. Rubryka oznaczona znakiem pytania obejmuje kwoty bez podania źródła pochodzenia.

U w a g a : Obwody Suwałki, Nieśwież i Wilejka zostały podzielone dopiero od 1 kwietnia b. r.

Wilno m.	zł 23009 22793	
Grodno	zł 18968 22070	
Lida	zł 7275 9344	
Nowogródek	zł 5971 9208	
Brasław	zł 4549 8472	
Baranowicze	zł 7120 8211	
Suwałki Suwałki—Augustów 6738—3667	zł 5572	
Szczuczyn	zł 4827 6570	
Wołkowysk	zł 4481 6195	
Nieśwież Nieśwież—Stolpce 5768—4376	zł 9492	
Głębokie	zł 2458 5736	
Wołóżyn	zł 3780 5625	
Wilno pow.	zł 2261 5274	
Słonim	zł 4621 4238	
Postawy	zł 1328 4376	
Oszmiana	zł 3885 3619	
Wilejka Wilejka—Mołodeczno 3382—3010	zł 5225	
Święciany	zł 2668 2755	

rok 1937.
 rok 1938.

Wpływy T. P. B. P. S. P. z poszczególnych Obwodów.

i systematycznej pracy rozłożonej na cały rok i tu można byłoby uzyskać znacznie lepsze efekty.

Ogólna suma wpływów własnych Okręgu wyraża się kwotą zł 151.896. Jeśli do tego doliczymy pozostałość gotówki Okręgu z roku 1937 (97251,50 zł), subwencję Zarządu Głównego T.P.B.P.S.P. (225000 zł) zwroty rat z tytułu pożyczek zaciągniętych przez gminy (53690 zł), subwencję Kuratorium O. S. W. (20000 zł na pomoce naukowe) i inne — ogólna suma, którą dysponował Zarząd Okr. przekraczała zł 500000. O sposobie zużytkowania tych sum mówi sprawozdanie z akcji w kierunku budownictwa szkolnego oraz zaopatrywania szkół w pomoce naukowe.

Budownictwo szkolne dzięki pomocy Towarzystwa zyskało w roku 1938: wykonanych 35 budynków szkolnych o 169 salach lekcyjnych i 6 mieszkaniach naucz. oraz rozpoczęto budowę 32 budynków szkolnych o 94 salach lekcyjnych i 17 mieszkaniach nauczycielskich. Przyznano na ten cel 320000 zł w formie bezprocentowych pożyczek oraz 7500 zł w postaci bezzwrotnych zasiłków. Ogólny koszt budowy wzmiankowanych szkół wyniósł 1689324 zł (dane uzyskane od samorządów terytorialnych), co wyraźnie wskazuje, iż gotówka Towarzystwa jest tym bodźcem, który zdobywa na budownictwo szkolne pięciokrotnie wyższe sumy (każdy złoty, wydany z kasy T. P. B. P. S. P. „wyciąga“ z terenu dalsze cztery zł na ten cel).

Na pomoce naukowe Towarzystwo wyasygnowało w roku sprawozdawczym z własnych funduszy 16173,65 zł i z dotacji K.O.S.W. 18878,34 zł, a więc razem 35051,99 zł. Zakupiono za te pieniądze 1038 map, 7857 książek (200 bibliotek dla szkół powszechnych I stopnia i 3 dla szkół III stopnia), 13 kompletów narzędzi do zajęć praktycznych oraz szereg innych pomocy naukowych. Wszystko to rozsyłano szkołom bezpłatnie.

Plan pracy Towarzystwa na rok 1939 przewiduje pomoc finansową przy budowie

63 szkół (39 — III stopnia i 9 — I stopnia), wyrażającą się 353000 zł w postaci bezprocentowych pożyczek i 28000 zł w formie bezwrotnych zasiłków. Wynika z powyższego, że w bieżącym roku rzuci Okręg na budowę szkół w nasz teren o 55500 zł więcej niż w roku ubiegłym. Fakt ten jest dalszym wyraźnym potwierdzeniem wzmianki o rozwoju wileńskiej placówki T. P. B. P. S. P.

Szczególnie imponująco przedstawia się plan zaopatrywania szkół w pomoce naukowe. Towarzystwo zamierza w bieżącym roku zakupić pomocy naukowych za 90.000 zł (40.000 zł na fizyczne mapy Polski, Europy i świata, 40000 zł na biblioteki szkolne i 10000 zł na obrazy do nauki języka polskiego w klasach młodszych). Widzimy, że suma preliminowana obecnie jest prawie trzykrotnie wyższą od wydatkowanej na te cele w roku ubiegłym. Zachodzi tu pytanie, czy plan ten nie idzie w swych zamierzeniach zbyt daleko? Przyznać trzeba, że w stosunku do naszych możliwości jest on dość wyśrubowany, lecz zupełnie realny i oparty na uzasadnionych przewidywaniach wpływów. Pełne wykonanie zakreślonego planu zależeć będzie w dużej mierze od:

a) utrzymania przynajmniej zeszłorocznego wysiłku wszystkich komórek organizacyjnych w gromadzeniu funduszy Towarzystwa zarówno w Tygodniu Szkoły Powszechnej jak i w ciągu całego roku,

b) dopilnowania przez Obwody, by gminy wpłacały należne Okręgowi raty pożyczek w odpowiednich terminach,

c) możliwie rychłego wpłynięcia do kasy Komitetu Okręgowego kwot zadeklarowanych na pomoce naukowe przez szkoły i samorządy.

Miejmy nadzieję, że powyższe warunki w pełni zostaną zrealizowane, a wówczas plan pracy na rok 1939 zostanie zrealizowany w tym stopniu jak plan na rok 1938 — to znaczy w stu procentach.

Leon Łyszczarczyk.

*

**ZAPISUJMY SIĘ NA CZŁONKÓW TOWARZYSTWA POPIERANIA BUDOWY
PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH!**

PAŃSTWOWA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA W GRODNIIE W R. 1938.

(Wyjątek ze sprawozdania).

W r. b. dokonano remontu lokalu bibliotecznego: doprowadzono doń wodę, odlakierowano podłogi i okna, pomalowano ściany, powiększono ilość punktów świetlnych.

Licząc się z potrzebami wzrastającego stale księgozbioru oraz czyniąc zadość życzeniom korzystających z czytelni nauczycieli, wprowadzono w wewnętrznym rozkładzie i urządzeniu biblioteki zmiany, które wpłynęły dodatnio na warunki pomieszczenia oraz ulepszyły warunki pracy zarówno personelu bibliotecznego, jak korzystających z pracowni czytelników.

Ponadto zakupiono kilka nowych półek na książki, a celem usprawnienia działalności biblioteki założono telefon.

*

Wypożyczalnia.

W roku 1938 Biblioteka była otwarta przez 301 dni. W czasie remontu Biblioteka była zamknięta. Ruch czytelników w wypożyczalni wyraża się liczbą 12.955 odwiedzin, z czego na młodzież przypada — 5781, na dorosłych — 7174 odwiedzin.

W ciągu b. roku przybyło 241, ubyło 462 czytelników, tak że ilość czytelników wynosiła 31 XII 38 r. — 374 osoby.

Spadek liczby czytelników tłumaczy się tym, że w roku 1938 Biblioteka ograniczyła zapisy uczniów klas niższych ze względu na szczupły lokal i życzenie nauczycielstwa.

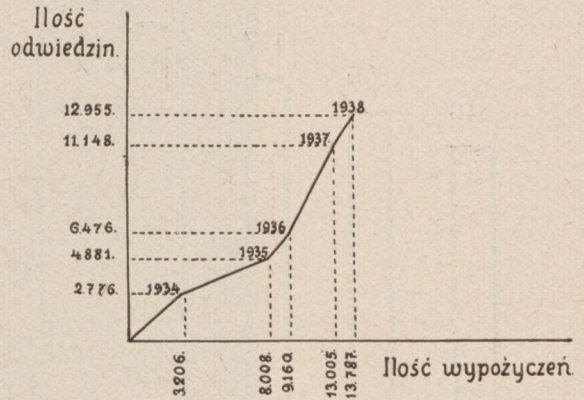
*

Skład czytelników oraz ilość wypożyczeń.

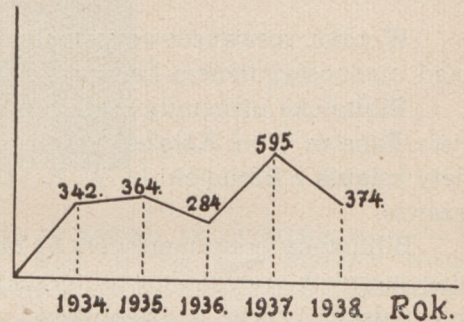
Nauczycielstwo szkół miejscowych	175
Nauczycielstwo szkół zamiejscowych	91
Uczniowie	85
Inni	23
Razem osób	374

W b. r. wypożyczono 13.787 książek, najwięcej w lutym (1872), najmniej w sierpniu (424).

Wyżej umieszczone wykazy ilustrują ruch czytelników i książek w ciągu 5 lat.



Ilość czytelników.



*

Ilość czytelników.

Celem nawiązania żywszego kontaktu z nauczycielstwem zamiejscowym Biblioteka rozesłała ogłoszenia i druki propagandowe oraz spisy świeżo nabytych książek do inspektoratów: Suwalskiego, Augustowskiego, Sokólskiego i Wołkowowskiego.

*

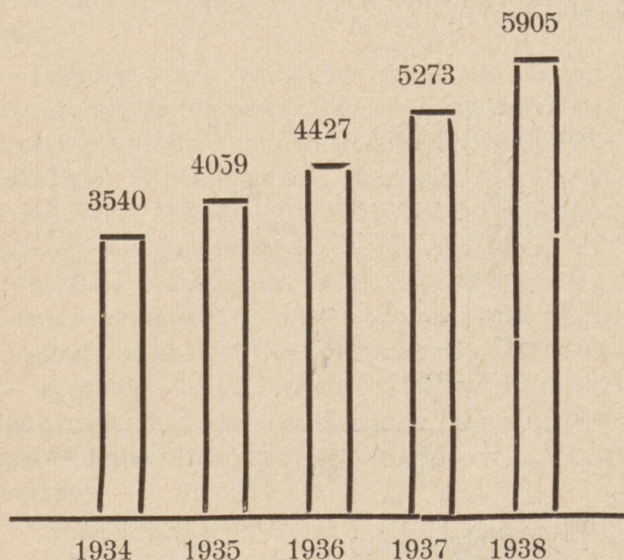
Księgozbiór.

Ilość książek opracowanych w roku sprawozdawczym obejmuje 630 tomów dzieł pedagogiczno-naukowych i beletrystycznych tak, że stan księgozbioru w dniu 31 XII 38 r. wynosi 5905 dzieł oraz około 100 tomów niezainwentaryzowanych jeszcze. Reklamę nowych książek uskuteczniano przez wywieszanie spisu drukowanego i okładek. Sporządzono ponadto osobny wykaz książek aktualnych (literatura o Śląsku, podręczniki) oraz urządzano wystawy książek i gazet na okolicznościowe tematy, jak odzyskanie Zaolzia, 20-lecie Niepodległości itp.

*

Wzrost księgozbioru w ciągu 5 lat.

Sprawozdanie finansowe.



W roku sprawozdawczym ukończono prace nad ujednostajnieniem katalogu alfabetycznego.

Biblioteka otrzymuje bezpłatnie wydawnictwa Państw. Wyd. Książek Szkolnych oraz dublety książek z Biblioteki M. W. R. i O. P. w Warszawie.

Biblioteka prenumerowała 64 czasopism pedagogicznych oraz naukowo-literackich (wyłącznie polskich), oraz 5 dzienników.

*

Wpływy:

Pozostałość kasowa z r. 1937	zł 61.96
P.K.O. pozostałość z r. 1937	„ 2541.51
Zasiłki z Kuratorium	„ 4500.00
Składki członkowskie	„ 1625.24
Kaucje	„ 141.00
Opłaty za czytelnię	„ 25.81
% za 1938 r. w P.K.O.	„ 7.68

Wydatki:

Zakup i oprawa książek	zł 2736.71
Prenumerata pism	„ 832.35
Wierzyciele	„ 303.83
Opłata personelu	„ 469.40
Inwentarz	„ 234.50
Opał	„ 151.96
Światło	„ 270.45
Różne	„ 871.92

Wydatki w rubryce „Różne“ są w porównaniu z rokiem ubiegłym znacznie większe, gdyż w b. r. wszystkie wydatki związane z remontem umieszczono w tej rubryce.

*

**MUSIMY BYĆ SILNI I POTĘŻNI,
ABY UTRZYMAĆ POSZANOWANIE NASZYCH PRAW U WROGÓW I MIŁOŚĆ
U PRZYJACIÓŁ.**

**MUSIMY BYĆ UZBROJENI,
ABY MÓC JAK NAJDŁUŻEJ W SPOKOJU PRACOWAĆ.
DOZBROJMY POLSKĘ W POWIETRZU.
NABYWAJMY POŻYCZKĘ OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ.**



Dzień Imienin Naczelnego Wodza Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza obchodzony był uroczysto w szkołach Okręgu. Młodzież składała przyrzeczenie, że nie zawiedzie zaufania, jakie do niej żywi Naczelnny Wódz. Dorocznym zwyczajem w dniu tym odbyła się w Wilnie w sali Teatru Miejskiego uroczystość rozdania nagród nauczycielom i młodzieży za najlepszy wynik w strzelaniu.

*

KRONIKA.

Wychowanie fizyczne.

W dn. 28.II — 10.III przebywał w Okręgu Szkolnym Wileńskim p. M. Krawczyk, ministerialny wizytator wychowania fizycznego. Po konferencji dn. 28.II z okręgowymi instruktorami w. f. zwizytował w celach instrukcyjnych Państw. Liceum Pedagogiczne w Trokach i Grodnie, Państw. Lic. i Gimn. im. Brzostowskiego w Suwałkach, żeńskie szkoły w Wilnie, żeńskie szkoły w Baranowiczach.

W Wilnie, poza wizytacją szkół, p. wizytator Krawczyk był obecny na posiedzeniu Koła Wychowawców Fizycznych.

*

Szkolne mistrzostwa narciarskie w Nowej Wilejce.

Warunki śnieżne na terenie całego Okręgu Szkolnego niemal do końca lutego br. były nieodpowiednie do przeprowadzania racjonalnego, zawodniczego treningu narciarskiego. Okoliczności te spowodowały odwołanie startu młodzieży szkolnej w IV Marszu Zimowym Zułów — Wilno organizowanym ku czci I-go Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

Wobec jednak nagłej poprawy warunków narciarskich, jaka zaszła w ostatnich dniach lutego, Kurato-

rium O. S. Wil. łącznie z Okręgowym Urzędem W. F. i P. W. O. K. III zorganizowało Międzyszkolne Zawody Narciarskie w Nowej-Wilejce. W ten sposób młodzież szkół wileńskich, pozbawiona możliwości startu w marszu Zułów — Wilno, otrzymała pewną rekompensatę „wyżycia się sportowego“ w narciarskich mistrzostwach szkolnych.

Zawody w Nowej Wilejce odbyły się dnia 5 marca. Program ich objął dwie konkurencje:

1. bieg patrolowy ze strzelaniem na trasie 9 km,
2. bieg indywidualny na trasie 6 km.

W biegu patrolowym startowali uczniowie starsi, urodzeni poniżej 1922 r., w biegu indywidualnym natomiast uczniowie młodszy, urodzeni w r. 1923 i wyż.

Zawody przeprowadziło Koło Sportowe Państw. Gimn. im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce pod kierunkiem nauczyciela W. F. p. J. Truchanowicza. Komisję sędziowską stanowiło grono nauczycieli w. f. Strzelnicę na trasie biegu patrolowego zorganizował 85 p.p. Strzelców Wileńskich. Opiekę lekarską zabezpieczył lekarz szkolny uruchamiając 3 punkty sanitarne, w tym jeden stały w budynku szkolnym i 2 lotne na trasie.

Stosownie do regulaminu każda szkoła zgłosiła po 2 zespoły do biegu patrolowego i po 8 zawodników

do biegu indywidualnego. Ogółem na starcie stanęło około 100 uczniów.

Zawody odbyły się w idealnych warunkach narciarskich i wypadły pod każdym względem dodatnio. Zgodnie z programem o godz. 13.30 p. Kurator M. B. Godecki odebrał raport od p. Truchanowicza i dokonał przeglądu zawodników. Po odprawie i objaśnieniu trasy młodzież na czele z orkiestrą udała się na start, który się rozpoczął o godz. 14.

Szczególnie interesujący był bieg patrolowy. Młodzież wykazała tu nie tylko wysoką sprawność narciarską, ale i strzelecką. Większość patroli trzema strzałami zestrzeliwała 3 baloniki, tracąc przy tym bardzo mało cennego czasu na zajmowanie stanowisk. Strzelnica umieszczona była w połowie trasy. Żadnych wypadków na trasie nie było a uczestnicy zarówno biegu patrolowego jak i indywidualnego przychodzili na metę w bardzo dobrej formie.

Cały przebieg zawodów obserwował p. Kurator — był obecny na starcie, przyglądał się walce na trasie, widział niemal wszystkie patrole w akcji na strzelnicy, oczekiwał zakończenia biegu na mecie, odwiedził również młodzież po biegu, gdy po wzruszeniach i emocjach narciarskich posilała się w budynku szkolnym herbatką zorganizowaną przez Opiekę Rodzicielską.

Na zawodach obecni byli: D-ca O. War. p. płk. Janiszewski, Szef Sztabu 19 D.P. p. płk. Parczyński, insp. p. w. — p. mjr. Fruziński, nacz. p. dr. Wroński, wiz. p. dr. Borowski, okr. instruktorzy w. f., p. inż. Grabowiecki i inni. Zawodom przyglądała się również spora ilość mieszkańców Nowej Wilejki oraz duża gromada młodzieży szkolnej i przygodnych narciarzy. Przez cały czas zawodów przygrywała orkiestra 85 p. p. Strzelców Wileńskich.

Wyniki biegu patrolowego ze strzelaniem:

I miejsce — Państwowa Szkoła Techniczna w składzie:

- | | |
|---------------------------|-------------------------------------|
| 1. Rakowski Leon, | } 3 strzały.
Czas biegu — 55,50. |
| 2. Makowski Władysław, | |
| 3. Krakowski Julian, | |
| 4. Zacharewicz Eugeniusz. | |

II miejsce — I Państwowe Liceum i Gimnazjum im. Ad. Mickiewicza w składzie:

- | | |
|--------------------------|-------------------------------------|
| 1. Szczerbuła Jerzy, | } 3 strzały.
Czas biegu — 59,11. |
| 2. Nielubszyc Stanisław, | |
| 3. Legiecki Mieczysław, | |
| 4. Grzmielewski Jerzy. | |

III miejsce — I Państwowe Liceum i Gimnazjum im. A. Mickiewicza w składzie:

- | | |
|-------------------------|-------------------------------------|
| 1. Bucewicz Marek, | } 3 strzały.
Czas biegu — 59,23. |
| 2. Romanis Henryk, | |
| 3. Borowski Aleksander, | |
| 4. Stańczyk Leon. | |

IV miejsce — Państwowa Szkoła Techniczna — 5 strzałów; czas 59,46.

V miejsce — Państwowe Gimnazjum im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce — 3 strzały; czas 1,00,20.

VI miejsce — Państwowe Gimnazjum Kupieckie — 4 strzały; czas 1,04,42.

VII miejsce — Państwowe Gimnazjum Mechaniczne — 3 strzały; czas 1,06,23.

VIII miejsce — Państwowe Gimnazjum im. św. Kazimierza w Nowej Wilejce — 6 strzałów; czas 1,09,05.

IX miejsce — Państwowe Gimnazjum Mechaniczne — 8 strzałów; czas 1,11,16.

X miejsce — Prywatne Liceum i Gimnazjum OO. Jezuitów — 6 strzałów; czas 1,12,31.

XI miejsce — Państwowe Gimnazjum Kupieckie — 9 strzałów; czas 1, 13, 49.

XII miejsce — Prywatne Liceum i Gimnazjum OO. Jezuitów — 3 strzały; czas 1,17,24.

XIII miejsce — Prywatna Szkoła Stolarska Towarzystwa Salezjańskiego — 5 strzałów; czas 1,17,33.

Wyniki biegu indywidualnego:

I miejsce — Pakulnis Rajmund w czasie 36,32 — Gimn. N.Wilejka.

II miejsce — Krupowski Mieczysław w czasie 38,03 — Gimn. N. Wilejka.

III miejsce — Drabczyk w czasie 38,10 — Gimn. Kupieckie.

IV miejsce — Wysoczyński Jan w czasie 39,10 — Gimn. OO. Jezuitów.

V miejsce — Kozłowski Jan w czasie 39,56 — Gimn. N. Wilejka.

VI miejsce — Mrozinkiewicz Władysław w czasie 39,58 — Szk. Stolarska.

VII miejsce — Kozakiewicz Zbigniew w czasie 40,15 — Gimn. A. Mickiewicza.

VIII miejsce — Mierzyński Janusz w czasie 40,25 — Gimn. OO. Jezuitów.

IX miejsce — Kowszyk Czesław w czasie 40,37 — Gimn. N. Wilejka.

X miejsce — Koniecki w czasie 40,43 — Gimn. A. Mickiewicza.

*

Uroczystość rozdania nagród młodzieży szkolnej i nauczycielom w dniu 18 marca br.

Już od kilku lat w dniu Imienin Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza młodzież szkolna Okręgu Szk. Wil. otrzymuje nagrody za najlepsze wyniki w strzelaniu w okręgowych międzyszkolnych zawodach strzeleckich. Także w b. roku odbyła się w dniu tym uroczystość w Teatrze na Pohulance w Wilnie, na której obok nagród strzeleckich rozdano również i nagrody narciarskie.

Widownię Teatru tłumnie wypełniła młodzież wraz z nauczycielami, dyrektorami i rodzicami. Obecni byli przedstawiciele armii na czele z gen. Olszyną-Wilczyńskim, gen. Kowalskim, gen. Kwaciszewskim, płk. Janiszewskim, Okr. Urzędu W. F. i P. W. z mjr. Fruzińskim, przedstawiciele władz administracyjnych i szkolnych, Miejsk. Komitetu W. F. i P. W. z wiceprez. Grodzickim, Związku Strzeleckiego, prasy, radia i in.

Scena z popiersiem Fierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego była bogato udekorowana flagami o barwach orderu Virtuti Militari i Krzyża Niepodległości.

Po odegraniu „Pierwszej Brygady“ przemówił Pan Kurator, witając serdecznie przedstawicieli armii, zaproszonych gości, rodziców, nauczycieli i młodzież. Wspomnił, że w roku ubiegłym, w czasie podobnej uroczystości, która odbyła się w historycznych dniach, do młodzieży szkolnej, manifestującej swoje uczucia do Wodza, przemawiał Marszałek Śmigły Rydz. Charakteryzując strzelectwo jako sport wymagający dużego skupienia i pewnej ręki podkreślił Pan Kurator, że strzelectwo każe kochać broń, a przez to wiąże może najbardziej młodzież z armią. Wyraził ponadto zadowolenie, że w zawodach strzeleckich razem z młodzieżą biorą udział nauczyciele.

Podkreślony w przemówieniu stosunek do broni i związaną młodzieży z armią wywołały entuzjazm na sali, to też, gdy Pan Kurator wznosił okrzyk na cześć Armii i jej Wodza Naczelnego, młodzież szkolna wraz z audytorium podchwyciła ten okrzyk — całym sercem. Orkiestra odegrała Hymn Narodowy.

Skolei omówił Pan Kurator piękno i wartości sportu narciarskiego. Wyraził żal, że z powodu braku treningu młodzież nie mogła startować w Marszu Zimowym Zułów—Wilno, i obiecał, że w przyszłym roku, po odpowiednio zorganizowanym treningu, młodzież do tego Marszu stanie — bez względu na to, czy odbędzie się na nartach, czy też bez nich.

Odczytane po przemówieniu Pana Kuratora zestawienia techniczne wykazały niezwykle intensywny rozwój strzelectwa w szkołach Okręgu. W roku 1936 zgłosiło się tylko 180 zawodników, w roku 1937 — 300, w roku 1938 w strzeleckich zawodach szkolnych wzięło już udział 3900 uczniów.

Stwierdzić należy, że obok strzelectwa imponujący jest również rozwój sportu narciarskiego. Poziom narciarstwa w szkołach jest b. wysoki, większość młodzieży posiada własny sprzęt narciarski, młodzież tłumnie startuje w zawodach szkolnych i międzyszkolnych.

*

Nagrody Dowódcy Korpusu za sukcesy w strzelaniu do figur polowych rozdał Pan Generał Olszyna-Wilczyński. Nagrodę przechodnią stanowiła tarcza stylizowana, nagrody stałe — amunicja i dyplomy.

Nagrody Kuratora O. Sz. Wil. za zwycięstwa w strzelaniu do tarcz rozdał Pan Kurator M. B. Godecki. Nagrodę przechodnią stanowił proporzyczek ze stylizowaną odznaką strzelecką, a nagrody stałe — piękne grafiki artystów wileńskich — (zdobyte przez zespół nauczycieli g. Mickiewicza), oraz amunicja i dyplomy.

Po rozdaniu nagród strzeleckich Pan Generał wręczył dyplomy zwycięskim patrolom narciarskim, a Pan Kurator ufundowane przez siebie wyborowe komplety narciarskie. Komplety narciarskie składały się z nart grabowych, kijków tonkinowych, wiązań i butów. Nagrody te otrzymali dwaj uczniowie — zwycięzcy biegu indywidualnego dla młodzieży.

*

Wykaz odznaczonych zespołów strzeleckich i strzelców indywidualnych.

A. Strzelanie do tarcz (Nagroda Pana Kuratora).

Konkurencja zespołowa nauczycielska:

- I. Zespół Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno. Skład: Matowski, Obiedziński, Pietkiewicz.
- II. Zespół Gimn. Mechanicznego, Wilno.
- III. Zespół Gimn. im. Zygmunta Augusta, Wilno.

Konkurencja zespołowa uczniowska:

- I. Zespół nr 1 Gimn. im. Zygmunta Augusta, Wilno. Skład: Issakow, Fedorowicz, Petraszun.
- II. Zespół nr 2 Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno. Skład: Doda, Bartoszewicz, Radzikowski.
- III. Zespół nr 3 Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno. Skład: Tocki, Rubinstein, Stakun.

Konkurencja indywidualna nauczycielska:

- I. Matowski Stefan — Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno.
- II. Obiedziński Antoni — Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno.
- III. Januskiewicz Witold — Gimn. Mechaniczne, Wilno.
- IV. Pietkiewicz Konstanty — Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno.

Konkurencja indywidualna uczniowska:

- I. Issakow Włodzimierz — Gimn. im. Zygmunta Augusta, Wilno.
- II. Fedorowicz Zdzisław — Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno.
- III. Doda Czesław — Gimn. A. Mickiewicza, Wilno.
- IV. Ponomarew Paweł — Szkoła Handlowa, Wołkowyż.

B. Strzelanie do figur polowych (Nagroda Dowódcy Korpusu).

Konkurencja zespołowa nauczycielska:

- I. Zespół Szkoły Ogrodniczej, Wilno. Skład: Moliczki, Kraus, Oszywa.
- II. Zespół Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno. Skład: Matowski, Obiedziński, Pietkiewicz.
- III. Zespół Gimn. im. Kr. Zygmunta Augusta, Wilno.

Konkurencja zespołowa uczniowska:

- I. Zespół Gimn. Mechanicznego, Wilno. Skład: Masiulaniec, Jurowicz, Cichor.
- II. Zespół Gimn. Koeduk., Lida. Skład: Raubo, Krupowicz, Szewielow.

- III. Zespół Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno. Skład: Puchalski, Arcimowicz, Leonicki.

Konkurencja indywidualna nauczycielska:

- I. Weryho Wiktor — Gimn. Mechaniczne, Wilno.
 II. Molicki Aleksander — Szkoła Ogrodnicza, Wilno.
 III. Pietkiewicz Konstanty — Gimn. im. A. Mickiewicza, Wilno.

Konkurencja indywidualna uczniowska:

- I. Bisiekierski — Gimn. Mechaniczne, Wilno.
 II. Brzozowski — Gimn. Kupieckie, Lida.
 III. Masiulaniec — Gimn. Mechaniczne, Wilno.

*

Dary szkół wileńskich dla armii w dniu 18 marca.

W dniu Imienin Marszałka Śmigłego-Rydza 18 marca 1939 r. odbyła się na Placu im. Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego w Wilnie uroczystość wręczenia ręcznego karabinu maszynowego Pułkowi Ułanów Zaniemeńskich przez uczniów Państw. Szkoły Technicznej w Wilnie, oraz konia z rżędem VII Szwadronowi Pionierów w Wilnie przez uczniów Pryw. Gimnazjum i Liceum O.O. Jezuitów w Wilnie. Młodzież obu zakładów, delegacje ze sztandarami wileńskich szkół średnich i powszechnych, Pułk Ułanów Zaniemeńskich oraz Szwadron Pionierów utworzyli na placu wielki czworobok.

O godz. 10,10 Pan Kurator odebrał raport od komendantów hufców szkolnych, poczym przeszedł przed szeregami młodzieży, witając ją gromkim „Czołem, chłopcy“.

Do zgromadzonych przedstawicieli władz szkolnych oraz wojskowych z Dowódcą Brygady Kawalerii, Dowódcami Pułku Ułanów Zaniemeńskich i Szwadronu Pionierów na czele, przemówił najpierw uczeń Szkoły Technicznej wskazując, że dar szkoły jest wyrazem nurtujących młode serca uczuć miłości i przywiązania dla armii. W odpowiedzi Dowódca Pułku, dziękując, podkreślił, że w darze uczniów upatruje cenny symbol łączności i współdziałania młodego pokolenia z żołnierzem.

Następnie uczeń Liceum O.O. Jezuitów zwrócił się do Dowódcy Szwadronu Pionierów z następującymi słowami:

„Panie Rotmistrzu!

Od przeszło 7 lat szkoła nasza w szczególniejszy sposób jest złączona ze Szwadronem Pionierów. W szwadronie tym uczniowie nasi mogą korzystać z nauki jazdy konnej, zdobywając w ten sposób podstawy umiłowanej przez Polaków sztuki jeździeckiej. Nic też dziwnego, iż chcieliśmy wyraźnie zmanifestować stosunek, jaki istnieje między szkołą a szwadronem. Jako symbol wybraliśmy dar drogi sercu każdego prawdziwego kawalerzysty, jego wiernego druha i przyjaciela — konia, którego w imieniu grona nau-

czyielskiego oraz uczniów Liceum, Gimnazjum i Szkoły Powszechnej mam zaszczyt przekazać Ci, Panie Rotmistrzu“.

Po przemówieniu nastąpiło przekazanie konia Szwadronowi Pionierów na ręce Dowódcy, który w prostych, żołnierskich słowach wyraził podziękę młodzieży za dar, podkreślając znaczenie wychowawczo-patriotyczne tego aktu.

Z kolei Prezydent Miasta Wilna wręczył w imieniu miasta i społeczeństwa wileńskiego piękny Ryngraf z wizerunkiem Matki Boskiej Ostrobramskiej i herbem Wilna Pułkowi Ułanów Zaniemeńskich.

Na zakończenie uroczystości wobec przedstawicieli armii, władz szkolnych i miasta odbyła się defilada, w której brali udział: kawaleria i młodzież szkolna.

*

Subskrypcja 5% Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej i 3% bonów Obrony Przeciwlotniczej.

W dniu 28.III r. b. pod adresem Komisarza Pożyczki F. O. N. Gen. Broni Berbeckiego Leona w Warszawie

wysłano depezę następującej treści:

Na wiadomość o ogłoszeniu ustawy o Pożyczce Obrony Przeciwlotniczej Kurator i Pracownicy Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego w liczbie 96 osób zawiadamiają, że w dniu dzisiejszym dokonali subskrypcji 5% Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej i 3% bonów Obrony Przeciwlotniczej w sumie 11.000 zł.

Pierwsza rata zostanie wpłacona 1 kwietnia 1939 r.

Wilno, dn. 28-III 1939 r.

Kurator i Pracownicy
 Kuratorium O. S. Wil.

*

Odczyty Pana Kuratora.

W ramach cyklu odczytów organizowanych przez T-wo Rozwoju Ziem Wschodnich w Wilnie p. Kurator M. B. Godecki wygłosił w dn. 3 i 6 lutego 2 odczyty na temat „Zagadnienia oświatowe na Ziemiach Północno-Wschodnich“; w pierwszym odczycie omówił zagadnienie szkolnictwa powszechnego, w drugim—oświaty pozaszkolnej oraz szkolnictwa średniego ogólnokształcącego i zawodowego na terenie Okręgu Szk. Wil.

*

Szkolnictwo powszechne.

Plan pracy.

Po skompletowaniu Wydziału I nasilono w b. roku szkolnym pracę wizytacyjną, w czasie której poświęca się specjalną uwagę zagadnieniom obronności Państwa w programach nauczania, sprawom budowa-

nym, akcji opieki społecznej nad dzieckiem, wychowaniu fizycznemu oraz wyszkoleniu nauczycielstwa w zakresie oplg.

*

Projekt programu naucz. jęz. litewskiego.

Wydział opracował projekt programu nauczania języka litewskiego, który przesłano do Ministerstwa W. R. i O. P. Poza tym ustalono komplety obrazów do nauki języka polskiego i postanowiono zakupić je na razie dla szkół położonych na terenach z ludnością litewską.

*

Instruktorat matematyki.

W planie pracy tegorocznej zostały przewidziane przez Wydział wyjazdy okręgowego instruktora matematyki do szkół, w celu zapoznania się z trudnościami występującymi najczęściej w realizowaniu programu wspomnianego przedmiotu. Zebrane spostrzeżenia odnoszące się do najbardziej charakterystycznych błędów występujących w nauczaniu matematyki omówiono w Wydziale, po czym wskazówki i rady przedstawił instruktor w odpowiednich artykułach zamieszczonych w Dz. Urz. Kurat. O. S. Wil., rok 1939, Nr 2 i 3.

*

Plan budowlany.

Plan budowlany w Okręgu na rok 1939 opracowano wspólnie z Zarządem Komitetu Okręgowego Towarzystwa P. B. P. S. P. Ogólna pomoc na budownictwo szkolne i pomoce naukowe ze strony Komitetu Okręgowego zamyka się w granicach 480.000 zł.

*

Pomoce naukowe.

Wykonując pierwszy etap ośmioletniego planu zaopatrzenia szkół powszechnych w Okręgu w pomoce naukowe, Kuratorium na podstawie zapotrzebowań nadesłanych przez obwody szkolne dokonało zamówienia map fizycznych Polski, Europy i świata na ogólną kwotę 39.000 zł.

*

Kurs zajęć praktycznych.

Z zakresu zajęć praktycznych i rysunków odbył się w końcu lutego w Lidzie kilkudniowy kurs dla nauczycieli szkół powszechnych, w którym wzięło udział około 50 uczestników. Kurs prowadził instruktor ministerialny rysunków i instruktorka zajęć praktycznych przy Kuratorium.

*

Wizytacje.

W połowie stycznia br. wizytator ministerialny p. Jan Dryjański, wespół z odnośnymi wizytatorami przeprowadził wizytację szkół I stop. org. w obwodzie wileńsko-trockim, święciańskim i oszmiańskim, badając organizację nauczania oraz ruch uczniów w wymienionych szkołach.

*

W czasie od początku grudnia 1938 r. do końca lutego br. wizytatorzy dokonali wizytacji obwodów szkolnych: oszmiańskiego, wilejskiego, wołożyńskiego,

święciańskiego, grodzieńskiego, lidzkiego, stołpeckiego i wołkowyskiego.

*

Dożywianie w szkołach.

Zebrane materiały za rok szkolny ubiegły odnoszące się do wykonania opieki nad dzieckiem w poszczególnych obwodach wykazują, że dożywianie było prowadzone w 1,390 szkołach na terenie Okręgu i objęło ogółem 61.202 dzieci. Jako posiłek otrzymywały dzieci przeważnie zupę, kaszę, fasolę, mleko, kawę i chleb z tłuszczem. Ponadto potrzebującym wydawano tran. Środki na prowadzenie akcji dożywiania czerpane były z Komitetu Pomocy Dzieciom, Korpusu Ochrony Pogranicza oraz różnych organizacyj społecznych, jak: Rodzina Wojskowa, Rodzina Policyjna, Komitet Rodzicielski, Zw. Pracy Obyw. Kobiet, Pol. Czerwony Krzyż, Koło Gospodyń Wiejskich itp. Poza tym szkoły organizowały we własnym zakresie różne imprezy na powyższy cel.

*

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące.

Wizytacja ministerialna.

W dn. 14—16 lutego wizytował licea ogólnokształcące w Wilnie wizytator ministerialny dr T. Bornholtz badając realizację programów licealnych oraz wyniki pracy.

*

Konkurs polonistyczny.

W związku z zarządzeniem Nr 163 z dnia 14 listopada 1938 r. Nr II-39434/38 w sprawie konkursów polonistycznych dla młodzieży szkół średnich ogólnokształcących w r. szk. 1938/39 pięć szkół państwowych i cztery prywatne zgłosiły 1 zespół klasowy oraz 20 kandydatów(tek) do nagród indywidualnych.

Komisja konkursowa po zbadaniu nadesłanych materiałów stwierdziła, że 6 zgłoszonych kandydatów(tek) nie odpowiada warunkom przewidzianym w § 6 okólnika Nr 89 Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21 września 1937 r. Nr II. S. 8515/37 (Dz. U. Min. W. R. i O. P. 1937 r. Nr 12 z dnia 1 października 1937r. poz. 377) i dopuściła do konkursu 1 zespół klasowy oraz 14 kandydatów(tek) do nagród indywidualnych z następujących szkół:

1) II Państwowe Liceum i Gimnazjum im. króla Zygmunta Augusta w Wilnie (1 indyw.).

2) IV Państwowe Liceum i Gimnazjum im. E. Orzeszkowej w Wilnie (1 indyw.).

3) Państwowe Liceum i Gimnazjum im. Piramowicza w Dziśnie (1 indyw.).

4) Państwowe Liceum i Gimnazjum im. Wł. Syrokomli w Nieświeżu (3 indyw.).

5) Prywatne Koedukacyjne Liceum i Gimnazjum Ch. Epsztejna i I. Szpajzera w Wilnie (3 indyw.).

6) Prywatne Koedukacyjne Liceum i Gimnazjum „Oświata“ w Wilnie (5 indyw.).

7) Prywatne Koedukacyjne Liceum i Gimnazjum Tow. Szkoły Średniej w Grodnie (1 zespół).

Pan Kurator ustalił termin pisania wypracowań konkursowych na dzień 27 marca b. r.

*

Egzaminy dojrzałości w terminie zimowym.

W styczniu i lutym Wydział zorganizował egzaminy dojrzałości dla eksternów oraz dla reprobowanych w maju ub. roku abiturientów. Dla tych ostatnich zorganizowano komisje w kilku punktach, przy czym dołączono do komisji także eksternistów z danego miasta względnie najbliższej okolicy. Zorganizowano komisje w Wilnie przy II Państw. Liceum i Gimnazjum im. Kr. Z. Augusta dla chłopców z wojew. wileńskiego dopuszczono 26 abiturientów, zdało 17; przy IV Państw. Liceum i Gimnazjum E. Orzeszkowej dla dziewcząt — dopuszczono 16, zdało 11; dla abiturientów z wojew. nowogródzkiego przy Państw. Liceum i Gimnazjum w Baranowiczach — dopuszczono 32, zdało 24; oraz przy Państw. Liceum i Gimnazjum w Lidzie — dopuszczono 17, zdało 6. Dla abiturientów z wojew. białostockiego była czynna komisja w Grodnie przy II Państw. Liceum i Gimnazjum im. E. Plater — dopuszczono 43, zdało 18. Nadto były czynne 2 komisje w Wilnie — jedna dla abiturientów Pryw. Gimnazjum litewskiego — dopuszczono 11, zdało 9, oraz dla abiturientów Pryw. Gimnazjum rosyjskiego — dopuszczono 16, zdało 7.

Wobec wielkiej ilości zgłoszeń do egzaminu eksternistów zorganizowano w Wilnie 3 komisje: jedną przy I Państw. Liceum i Gimnazjum im. A. Mickiewicza — dopuszczono 160 kandydatów, zdało 22, drugą przy III Państw. Liceum i Gimnazjum im. A. Czartoryskiego — dopuszczono 96 kandydatów, zdało 14, a trzecią przy Pryw. Gimnazjum i Liceum O. O. Jezuitów — dopuszczono 93 kandydatów, zdało 11.

*

Wizytacje.

W ciągu lutego i marca wizytatorzy zwizytowali resztę prywatnych szkół średnich zwracając uwagę na wyniki półrocznej klasyfikacji, badając powody stopni nd., nadto organizację „wywiadówek“ oraz w. f. i p. w.

*

W marcu Wydział opracował wnioski o nadanie prywatnym szkołom średnim ogólnokształcącym uprawnień szkół państwowych, oraz wnioski o przydział w przyszłym roku szkolnym etatów i godzin dla szkół państwowych. Rozpoczęto prace wstępne nad rzeczową i personalną organizacją roku szkolnego 1939/40. Projektuje się w szkolnictwie średnim 255 oddziałów — w b. roku jest 248 oddziałów. Pomimo przewidywanego zwiększonego napływu młodzieży szkół powszechnych do gimnazjów liczba klas pierwszych w zasadzie nie będzie powiększona; młodzież zamożniejszą kierować się będzie do szkół pry-

watnych, a nadmiar młodzieży niezamożnej do tych szkół prywatnych, które korzystają z etatów państwowych z tym, że korzystać będzie w tych szkołach ze zniżek wzgl. zwolnień od taksy administracyjnej (patrz zarządzenie w nin. numerze Dz. Urz. str. 108).

*

W marcu przygotowano konferencję dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących — termin jeszcze nie ustalony — przedmiotem obrad będą nast. zagadnienia: realizacja programu w liceach w zakresie przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych egzaminy dojrzałości, organizacja w. f. i p. w. Szczegółowy program oraz tezy otrzymają Dyrekcje po ostatecznym ustaleniu terminu.

*

Ustalono terminy piśmiennych i ustnych egzaminów dojrzałości dla państwowych i prywatnych z prawami liceów, a mianowicie:

- 1) w państwowych liceach męskich i koedukacyjnych piśm. w dn. 11 i 13-ym maja, ustne od 19 maja;
- 2) w prywatnych liceach męskich i koedukacyjnych piśm. w dn. 22 i 23 maja, ustne od 26 maja;
- 3) w państwowych i prywatnych liceach żeńskich piśm. w dn. 30 i 31 maja, ustne od 5 czerwca.

Egzaminy ustne w liceach męskich i koedukacyjnych będą ukończone do dnia 31 maja, a to ze względu na termin poboru oraz termin wcielenia maturzystów do Junackich Hufców Pracy zgodnie z art. 78 i 79 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym z 9 kwietnia 1938 roku.

Terminy egzaminów w liceach prywatnych bez praw będą podane do wiadomości w połowie kwietnia.

*

Szkolnictwo zawodowe.

W Wydziale prowadzone są obecnie prace:

- 1) związane z przyznawaniem uprawnień szkół państwowych szkołom prywatnym;
- 2) przygotowawcze do organizacji roku szkolnego 1939/40.

W związku ze zbliżającym się okresem egzaminów wstępnych do szkół Wydział współpracuje z Poradnią Zawodową dla Młodzieży w organizowaniu pogadank w radio dla rodziców i młodzieży. Pogadanki te informują o rodzajach i typach szkół zawodowych, podają ogólne charakterystyki zawodów, warunki przyjęcia i uprawnienia absolwentów. Ponadto przewiduje się w najbliższej przyszłości wydanie Informatora o szkołach zawodowych.

*

Zjazd nauczycieli.

W dniach 25 i 26 marca b. r. odbył się w Wilnie Zjazd Oddziału Zrzeszenia Nauczycielstwa Szkół Gospodarstwa Wiejskiego. Na zjazd przyjechało 30 osób z różnych szkół rolniczych. Na zjeździe p. dyr. Czernik

wygłosił referat p. t. „Jednostka a grupa“, p. A. Puciatycka mówiła o metodach pracy wychowawczej i dydaktycznej stosowanych w Żeńskiej Szkole Rolniczej w Kukowie, p. inż. Steckiewicz pokazał zebranym bardzo ciekawie opracowany przez Zakład Uprawy Roślin U. S. B. zielnik roślin występujących na Wileńszczyźnie, p. insp. Świackiewicz przedstawił obecny plan prac prowadzonych przez Wileńską Izbę Rolniczą. W drugim dniu Zjazdu p. wiz. Łukaszewicz omówił obecny stan niższego szkolnictwa rolniczego w Okręgu Szk. Wil.

*

Oświata Pozaszkolna.

Kształcenie przedpoborowych przez nauczycieli, zatrudnionych z fundusów Wojewódzkich Obywatelskich Komitetów Pomocy Zimowej Bezrobotnym.

Dzięki pomocy finansowej Ogólnopolskiego Obywatelskiego Komitetu Pomocy Zimowej Bezrobotnym oraz Komitetów Obywatelskich Wojewódzkich na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego zatrudnionych zostało z dniem 1 lutego b. r. 60 nauczycieli na kursach dokształcających w punktach bezszkolnych.

Nauczycieli ci wykorzystani są w wymiarze 30 godzin tygodniowo z tym, że na kursach dla przedpoborowych pracują przeciętnie 16 godzin łącznie z pracą świetlicową, resztę zaś czasu poświęcają młodzieży w wieku szkolnym w punktach bezszkolnych, lub też w punktach szkolnych, przeciążonych nadmierną ilością dzieci.

Zatrudnienie nauczycieli w poszczególnych województwach przedstawia się następująco:

Województwo wileńskie 25 nauczycieli,

Województwo nowogródzkie 21 nauczycieli,

Województwo białostockie 14 nauczycieli.

Ogółem akcją kształcenia przedpoborowych w punktach bezszkolnych i przeciążonych nadmierną ilością dzieci objętych zostało: w wojew. wileńskim 760 osób, w wojew. nowogródzkim 527 osób i w wojew. białostockim 553 osoby, czyli że łącznie w dwóch województwach: wileńskim i nowogródzkim i czterech powiatach województwa białostockiego korzysta z pracy nauczycieli na kursach dla przedpoborowych 1840 osób. Przeciętnie na 1 nauczyciela przypada dorosłych — przedpoborowych i innych osób 30.

Ogólnie akcja ta, prowadzona przez władze szkolne i przy poparciu finansowym Wojewódzkich Obywatelskich Komitetów P. Z. B., przyczyniła się w dość znacznej mierze do odciążenia nauczycieli w pracy oświatowej pozaszkolnej na kursach dokształcających, jak również dała możliwość korzystania z nauki na kursach tej młodzieży, która mieszkając zdala od punktów szkolnych z dobrodziejstw oświaty korzystać nie mogła.

*

Śpiew i muzyka.

Audycje muzyczne.

W styczniu, lutym i marcu b. r. odbywały się w dalszym ciągu audycje muzyczne organizowane dla gimnazjów i liceów ogólnokształcących i zawodowych. Audycje w styczniu poświęcone utworom Chopina (w gimnazjach) i muzyce programowej i absolutnej (w liceach), odbyły się z udziałem artystów: M. Bortnowskiej, K. Hardulaka, Z. Jeśmana, M. Riegerowej, A. Röslera i Wł. Trockiego. Ogółem w styczniu Wilno miało 14 audycji, które wysłuchało 4.636 uczniów z 19-tu szkół. Poza tym w styczniu b. r. odbyły się też audycje w gimnazjach i liceach wojew. wileńskiego i białostockiego.

W lutym zorganizowano audycje przy pomocy ORMuzu z Warszawy; były one poświęcone utworom Haydna i Mozarta (w gimnazjach) i muzyce klasycznej i romantycznej (w liceach) i odbyły się z udziałem artystów E. Bendera (basa) i St. Jarzębskiego (skrzypaka). Ogółem w lutym Wilno miało 13 audycji dla 18-tu szkół (4.468 uczniów). Z udziałem tych samych artystów odbyły się audycje w Świsłoczy, Wołkowysku, Baranowiczach, Słonimie, Stołpcach, Lidzie, Świącianach, Postawach, Mołodecznie i Wilejce.

W marcu młodzież usłyszała utwory Karłowicza, Różyckiego i Szymanowskiego w wykonaniu Anieli Szlemińskiej i Zygmunta Jeśmana. W Wilnie odbyły się audycje dla 19-u szkół, nadto w Trokach, Nowo Wilejce, Postawach, Głębokiem, Mołodecznie i w Wilejce.

W kwietniu b. r. młodzież wileńska usłyszy utwory Chopina w wykonaniu Henryka Sztompki i w objaśnieniu Witolda Hulewicza.

*

Wypożyczalnia śpiewników.

Sekcja nauczycieli śpiewu i muzyki szkół powsz. i średnich w Wilnie zorganizowała wypożyczalnię śpiewników, z której mogą korzystać wszyscy nauczyciele śpiewu w Okręgu. Wypożyczalnia mieści się w Kuratorium O. S. w Wilnie (ul. Wolana 10), pod kierunkiem instruktorki śpiewu i muzyki p. Br. Gawrońskiej, która udziela rad przy wyborze śpiewników i poszczególnych pieśni.

*

Chór nauczycielski.

Wileński Chór Nauczycielski na walnym zebraniu swych członków w dniu 5.III b. r. uchwalił przystąpienie do Z. N. P. Przewodnictwo objęli p. Br. Gawrońska i p. Mroszczyk z Państw. Pedagogium w Wilnie. Do chóru mogą należeć nie tylko członkowie Z. N. P., ale również i niezrzeszeni nauczyciele. Zapisy do chóru odbywają się w poniedziałki od godz. 18 m. 30 do godz. 20 m. 30 oraz dla nauczycieli z poza Wilna w pierwszą

niedzielę po pierwszym każdego miesiąca od godz. 11 do 13-ej w lokalu Z. N. P. w Wilnie, ul. Zygmuntowska 4 m. 5.

Nuty śpiewanych w chórze pieśni, każdy członek chóru będzie dostawał na własność.

*

*

KOMUNIKATY NIEURZĘDOWE.

Instytut Pedagogiczny Z. N. P.

1. Zatwierdzenie statutu.

Decyzją z dnia 22 lutego 1939 r. zawartą w piśmie Nr II P-1041/39 zatwierdził Pan Minister W. R. i O. P. Statut Instytutu Pedagogicznego Z. N. P. W/g tego Statutu plan studiów, jak też roczne programy szczegółowe oraz regulaminy studiów i egzaminów, jak również dyrektora, wicedyrektora i prelegentów Instytutu zatwierdza Minister W. R. i O. P. Liczbę miejsc na I roku studiów ustala corocznie Minister W. R. i O. P.

2. Egzaminy końcowe.

Do egzaminu końcowego przystąpić mogą słuchacze Instytutu po odbyciu skutecznych, co najmniej czteroletnich studiów. Egzaminy końcowe odbywać się będą przed Komisją Egzaminacyjną powoływaną przez Ministra W. R. i O. P., przy czym dyplomy wydawane przez tę Komisję równoznaczne będą z dyplomami wydawanymi przez Państwowy Instytut Nauczycielski.

Pierwszy egzamin przed Komisją Egzaminacyjną, powołaną przez Ministra W. R. i O. P., odbędzie się w czerwcu br.

3. Zapisy.

Na I rok studiów przyjęty może być każdy czynny nauczyciel publicznej szkoły powszechnej posiadający świadectwo egzaminu końcowego z Wyższego Kursu Nauczycielskiego, dyplom Pedagogium lub innego równorzędnego zakładu naukowego. Pierwszeństwo w razie nadmiernej liczby kandydatów mają przy równych kwalifikacjach członkowie Z. N. P.

Zgłoszenia na r. szk. 1939/40 przyjmowane będą do dn. 15 kwietnia r. b. Formularze podań i druki informacyjne wysyła Wydział Pedago-

W dn. 28 i 29 maja b. r. odbędzie się w Wilnie zorganizowany przez Wileński Związek Chórów zjazd zespołów śpiewaczych Ziemi Północno-Wschodnich oraz niektórych chórów z województw centralnych i zachodnich.

giczny Z. N. P., Warszawa, ul. Smulikowskiego 4. Opłaty za naukę wynoszą od r. 1939/40 zł 150 rocznie.

*

Pływające modele okrętów.

Modelarstwo morskie w szkołach.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr 18 z dnia 8 marca 1937 (II 8880) 36 wprowadziło we wszystkich szkołach na terenie Polski modelarstwo morskie do oficjalnych zajęć w godzinach nauki.

Modelarstwo daje młodzieży miłą rozrywkę, jednocześnie zapoznaje z typami okrętów, ich urządzeniami, rolą i sposobami działania, a przez to zaznajamia z całym kompleksem zagadnień morskich, których znajomość w Polsce jest wciąż jeszcze najzupełniej niedostateczna.

Zarząd Główny Ligi Morskiej i Kolonialnej, rozumiejąc doniosłość tego zarządzenia, oraz pragnąc przyjąć młodzieży z fachową pomocą, wydał zestawy-komplety materiałów potrzebnych do wykonania poszczególnych jednostek Polskiej Floty Wojennej i Handlowej.

Każdy komplet w pakiecie zawiera:

- 1) Broszurkę wyjaśniającą sposób budowy modelu wraz z krótkim opisem jednostki.
- 2) Wykroje szkieletu modelu.
- 3) Klej.
- 4) Papier do pokrycia szkieletu.
- 5) Farbę wodoodporną do pomalowania modelu.

Do wykonania modelu nie potrzebne są specjalne narzędzia, gdyż cały model wykonuje się nożyczkami i nożykiem, a więc narzędziami znajdującymi się w każdej szkole.

Ceny kompletów materiałów:

Kontrtorpedowiec „Grom“ lub „Błyskawica“	gr 70
Kontrtorpedowiec „Wicher“ lub „Burza“	„ 50
Okręt podwodny „Wilk“, „Żbik“ lub „Ryś“	„ 55
Stawiacz min „Gryf“	„ 70
Ścigacz	„ 50
Okręt handlowy „Śląsk“ lub „Cieszyn“	„ 55
Kanonierka „K-dt Piłsudski“ lub „Gen. Haller“	„ 45
Torpedowiec „Podhalanin“ i inne	„ 45.

Prócz pakietów z gotowym materiałem do budowy modeli zostały wydane następujące broszury w zakresie modelarstwa:

1) Tomaszewski J., Budowa modelu pływającego żaglowca „Zawisza Czarny“ gr 80.

2) Tomczyk J., Budowa modelu łodzi płaskodennej „Mewa“ gr 50.

3) Sowiński M., Najprostsze modele żaglowe zł 2 gr 50.

4) Mystkowski, Budowa modelu okrętów wojennych gr 80.

Zamówienia należy kierować do Okręgu Wileńskiego LMK. Wilno, Zaułek Św. Jerski 3 m. 1, tel 22-34.

*

Wytyczne w sprawie organizowania wycieczek szkolnych do Wilna, Warszawy i Gdyni. ustalone na zebraniu ogólnym Komisji Wycieczkowej K. O. Szk. Wil. w dniu 20 lutego 1939 r. *)

1) Pożądanym jest udział młodzieży w wycieczkach ze wszystkich szkół, a więc tak I-go stopnia, jak II-go i III-go, oraz uczestników oświaty pozaszkolnej.

2) W wycieczkach powinna brać udział nie tylko ta młodzież, której rodzice sami mogą opłacić koszt wycieczki, ale także młodzież niezamożna, a szczególnie odznaczająca się dobrymi postępami w nauce. Specjalną troską należy otoczyć młodzież niezamożną, dobrze uczącą się, która kończy szkołę, dalej nie będzie chodzić do szkoły, a nie była na żadnej wycieczce. Ułatwienie udziału w wycieczce tej kategorii młodzieży jest najbardziej pilne i konieczne.

3) Przy organizowaniu wycieczek należy dać możliwość młodzieży i uczestnikom oświaty pozaszkolnej poznać Wilno, następnie Warszawę i Gdynię.

*) Patrz zarządzenie Pana Kuratora O. S. Wil. pkt. 2 w nin. N-rze Dz. Urz. str. 118.

4) Największą przeszkodą w organizowaniu wycieczek są stosunkowo duże koszty wycieczek. Obniżyć koszty można tylko przez zabranie z każdego powiatu na wycieczkę przynajmniej 600 młodzieży.

5) Gdyby każda szkoła I-go stopnia zgłosiła po 5 uczestników na wycieczkę do Wilna, każda szkoła II-go stopnia po 5 uczestników (spośród tych, którzy już zwiedzili Wilno) na wycieczkę do Warszawy, a wreszcie każda szkoła III-go stopnia po 5 uczestników (spośród tych, którzy już byli w Wilnie i Warszawie) na wycieczkę do Gdyni — możnaby uruchomić specjalne pociągi wycieczkowe i uzyskać w ten sposób znaczne obniżenie kosztów przejazdu młodzieży. Zasada ta nie mogłaby oczywiście utrudniać młodzieży ze szkół I-go stopnia (po zwiedzeniu Wilna) wzięcia udziału w wycieczce do Warszawy, czy też młodzieży ze szkół II-go stopnia (po poznaniu Wilna i Warszawy) wzięcia udziału w wycieczce do Gdyni, a szkole III-go stopnia do Wilna i Warszawy. Oczywiście o ile część młodzieży ze szkoły II-go stopnia pojedzie do Warszawy, a ze szkoły III-go stopnia do Gdyni nie ogranicza to udziału innej młodzieży z tej samej szkoły w wycieczkach do Wilna, czy też Warszawy. Przy tym ujęciu organizacyjnym każdy powiat będzie mógł sam zorganizować szkolny pociąg popularny do Wilna, a z każdego województwa będzie mógł być osobno zorganizowany pociąg do Warszawy i Gdyni. Pozwoli to na przeprowadzenie przez wycieczki 15.000 młodzieży, czyli co 30 dziecko w Okręgu weźmie udział w wycieczce, a po powrocie — w 3500 miejscowościach głoszona będzie prawda o wielkości i potędze Polski.

*

NADEŚLANE WYDAWNICTWA.

„Rysunek w szkole“.

W marcu b. r. ukazał się pierwszy numer kwartalnika p. t. „Rysunek w szkole“. Powstał on z inicjatywy Kierownika Ogniska Metodycznego dla nauki rysunku w Wilnie p. Józefa Bodzińskiego przy wydatnej współpracy nauczycieli tego przedmiotu, zrzeszonych w Ognisku.

Na treść pierwszego numeru składa się szereg artykułów: Urządzenie i oświetlenie pracowni rysunkowej w szkole średniej ogólnokształcącej (J. Bodziński), Perspektywa w nau-

czaniu rysunków (M. Kulesza), Kompozycja liternicza w gimnazjum ogólnokształcącym (J. Bodziński), Formy cięte w papierze zastosowane w ilustracji barwnej (A. Grodska), Technika wyszarpywania form z papieru (J. Kowalska), Zajęcia ochotnicze w rysunkach (H. Trzebińska-Bodzińska), sprawozdanie z działalności ogniska wileńskiego, z konferencji rejonowych nauczycieli rysunku w Wilnie, komunikat bibliograficzny oraz ogłoszenie konkursu rysunkowego dla uczniów(nic), uczęszczających na naukę rysunków.

Pięknie wydany zeszyt zdobi około 70 zdjęć fotograficznych, ilustrujących treść poszczególnych artykułów, oraz dwie plansze: reprodukcja drzeworytu Jakimowicza „Ostra Brama w Wilnie“ i Zdanowskiego „Kościoły wileńskie“ (reportaż fotograficzny z Wilna). Pełną smaku i umiaru artystycznego okładkę projektował p. E. Kuczyński.

Całość sprawia dodatnie wrażenie i dobrze świadczy o ambicjach, wysiłkach i poziomie wileńskich nauczycieli rysunków.

Czasopismo nie ma jednak zamiaru zamykać się w ramach ściśle regionalnych, ale pragnie na łamach swych zobrazować trudy i prace nauczycieli rysunków w różnych ośrodkach Polski. Redakcja nawiązała już kontakty z ogniskami metodycznymi oraz ze szkołami niezrzeszonymi w ogniskach i w najbliższych numerach pomieści materiały i sprawozdania z ich działalności.

Czasopismo zasługuje na żywą uwagę i gorące poparcie ze strony Dyrekcji szkół oraz nauczycieli rysunków.

Prenumerata roczna 8 zł jest niska, jeśli się zważy, że do każdego numeru dodane będą dwie artystyczne plansze, które mogą spełnić nie tylko ważną rolę jako cenna pomoc w nauce, ale też jako wartościowa dekoracja sal szkolnych.

Skład główny oraz adres redakcji i administracji: Wilno, Ognisko Metodyczne Rysunku, ul. Mała Pohulanka 7, II Państwowe Liceum i Gimnazjum im. Kr. Zygmunta Augusta. Konto P. K. O. 701.062.

*

SPIS KSIĄŻEK

nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną przy K. O. S. Wil. w Wilnie

w lutym i marcu 1939 r.

Pedagogika i dydaktyka.

- Baranowski, M.** Historia szkół ludowych m. Lwowa. Lwów 1895.
- Bielak, F.** O przyszłego polonistę. Kraków 1938.
- Bykowski, L.** Wycieczki szkolne. Wyd. 2-e. Lwów 1939.
- Danysz, A.** Reforma nauki języków nowożytnych... Kraków 1895.
- Dmochowski, A.** Szkoła współczesna a nauczanie fizyki. Wilno 1938.
- Doleżan, W.** Podręcznik do egzaminu kwalifikacyjnego. Kraków 1913.
- Hofmanowa, K.** Listy o wychowaniu. Wrocław 1833.
- Hufce szkolne Cz. I. Lwów 1938.
- Hulewicz, J.** Sprawa wyższego wykształcenia kobiet. Kraków 1939.
- Jasiński, W.** O katolicką pedagogikę w Polsce. Katowice 1938.
- Kijas, J. i Przyboś, S.** Przewodnik metodyczny do „Mówią wieki“ dla kl. II gim. Lwów 1939.
- Korupczyńska, R. — Świdarska, J.** Budujmy szkoły — materiał na obchody. W-wa 1938.
- Krygowski, B.** Metodyka szkolnych wycieczek geograficznych. Lwów 1938.
- Kubik-Horodyński, G.** Wychowanie i nauka ze stanowiska polityki socjalnej. Lwów 1898.
- Kurpiewski, K.** Wpływ bezrobocia na pracę w szkole. Poznań 1939.
- Kwalifikacje zawodowe nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących. Lwów 1938.
- Maciołowski, J.** Nauka czytania na podstawie pisania. Kraków 1896.
- Maciołowski, J.** Przewodnik metodyczny, cz. I. Kraków 1893.
- Marciszewska-Posadzowa, S.** Zajęcia z dziećmi w wieku przedszk. — zima. Poznań 1939.
- Pallan, S.** Metodyczne postępowanie przy czytaniu. Lwów 1895.
- Reforma szkoły ludowej. Kraków 1881.
- Simon, J.** Rzecz o szkole. Kraków 1866.
- Spis lektury do egzaminów magisterskich z historii literatury i hist. Polski. Poznań 1938.
- Stroka H.** Praktyczny przewodnik do nauki języka polsk. cz. III. Rzeszów 1888.
- Szczepkowski, A.** Zagadnienia lotnictwa i morza w nauce rysunku. Kraków 1939.
- Wachtel, K.** Szkolnictwo i wychowanie. Chicago 1904.
- Zuliński, T.** Higiena szkolna. Kraków 1886.

Filozofia i psychologia.

- Baley, S.** Osobowość. Lwów 1939.
Piaget, J. Sąd i rozumowanie dziecka. Lwów 1939.
Szumowski, W. Logika dla medyków. Kraków 1939.
Trentowski, R. Myślenie czyli całokształt logiki narodowej, T. I—II. Poznań 1844.
Twardowski, K. Nauczyciel — uczony — obywatel. Lwów 1938.

Nauki społeczne.

- Klawe, J.** Wieś w społecznym podziale pracy. Lwów 1938.
 Podręcznik przysposobienia wojskowego. W-wa 1928.
Porwit, M. Duch żołnierski. W-wa 1935.
 Spisz, Orawa i Ziemia Czadecka... Kraków 1938.
Świaniewicz, S. Polityka gospodarcza Niemiec Hiltrowskich. W-wa 1938.

Matematyka i przyroda.

- Colerus, E.** Od tabliczki do różniczki — matematyka dla wszystkich. Lwów 1938.
Łomnicki, A. Rachunek różniczkowy i całkowity, t. III. Kraków 1936.

- Mowszowicz, J.** Rozpoznawanie drzew i krzewów, rosnących na Wileńszczyźnie. Wilno 1939.
Siemionow, J. Skarby ziemi. W-wa 1939.
Pujoux, J. Naturalista dla młodzieżkiego wieku. Wrocław 1807.
Śniadecki, J. Rachunku algebraicznego teoria, przystosowania do geometrii. Kraków 1783.
Wyrwicz, A. Początki geometrii dla szkół powiatowych. Wilno 1827.
Zaborowski, J. Geometria praktyczna. W-wa 1786.

Historia i pamiętniki.

- Hartleb, K.** Kultura polska — wypisy. Lwów 1938.
Hartleb, K. Ostatni Jagiellonowie. Lwów 1939.
Machay, Fr. Moja droga do Polski. Kraków 1938.
Maleczyński, K. i in. Lwów i ziemia Czerwieńska. Lwów.
Łoza, S. Ordery i odznaczenia polskie. Lwów 1938.
 Pamiętniki lekarzy. W-wa 1939.
Piłsudski, J. 22 stycznia 1863 r. wyd. 4-e. Lwów 1938.
 Zostały oprowione i oddane do użytku czytelników czasopisma za rok 1938.

*

O K A Ż C Z Y N N E Z A I N T E R E S O W A N I E L O S E M
 M Ł O D Z I E Ż Y I Z Ł Ō Ż O F I A R Ę,
 N A J A K Ą C I Ę S T A Ć.

PAŃSTWOWA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA w GRODNIE

Filia

Centralnej Biblioteki Pedagogicznej ul. Dominikańska

OTWARTA CODZIENNIE od 11-ej—14-ej i od 17-ej—20-ej
prócz świąt i ostatniego dnia każdego miesiąca.

Abonament miesięczny za 2 książki 50 gr.

Nauczycielom zamiejscowym Biblioteka wysyła książki pocztą na tych samych warunkach co Centralna Biblioteka Pedagogiczna w Wilnie.

T R E Ś Ć

Poz.	str.	Poz.	str.
26. Zespolenie samorządu szkolnego z samorządem terytorialnym	98	36. Organizacja roku szkolnego 1939/40 w szkolnictwie zawodowym	111
27. Zabezpieczenie i zapewnienie pracy osobom pełniącym służbę w Oddziałach Obrony Narodowej	101	37. Wycieczki do Wilna, Warszawy i Gdyni	
28. Warunki prowadzenia prywatnych zakładów oświatowo - wychowawczych internatowych dla dorosłych, zwanych „uniwersytetami ludowymi“	103	38. Komunikaty urzędowe	
29. Zaliczenie bezpłatnej praktyki w szkołach powszechnych do wysługi lat	104	39. Przemówienie Generała Kowalskiego Wincentego wygłoszone na akademii ku czci Pierwszego Marszałka w U. S. B. w Wilnie w dn. 19.III 1939 r.	
30. Egzaminacje eksternów w zakresie gimnazjum ośmioklasowego	104	40. CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA	120
31. Przyjmowanie uczniów do kl. I-ej gimnazjalnej		Ś. p. Helena z Kaweckich-Janiczakowa	120
32. Przyznawanie ulg w opłatach szkolnych dzieciom inwalidów wojennych	105	Dokształcanie bibliotekarzy	120
33. Dodatki służbowe za wychowawstwo klasowe	106	Z działalności T. P. B. P. S. P. w Okręgu Szkolnym Wileńskim	123
34. Zalecenie do szkół metalowych czasopisma „Mechanik“	106	Państwowa Biblioteka Pedagogiczna w Grodnie (wyjątek ze sprawozdania za r. 1938)	127
35. Organizacja roku szkolnego 1939/40 w szkolnictwie ogólnokształcącym i zakładach kształcenia kandydatów na nauczycieli	107	Kronika	129
		Komunikaty nieurzędowe	136
		Spis książek nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną w lutym i marcu 1939 roku	138

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł, kwartalnie 1 zł 50 gr. Cena numeru pojedynczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. nr 703004.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł 80, 1/2 str.—zł 45, 1/4 str.—zł 25, 1/8 str.—zł 15.

Wydrukowano z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego
w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.